

SBÍRKA
SOUDNÍCH
ROZHODNUTÍ
A STANOVISEK

VÝBĚR Z ROZHODNUTÍ

Evropského soudu
pro lidská práva
ve Strasbourgu

OBSAH:	Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 17314/90 ve věci Leutscher versus Nizozemsko.....	3
	Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 18990/91 ve věci Nideröst–Huber versus Švýcarsko	9
	Rozsudek Evropského soudu o stížnostech č. 21627/93, č. 21826/93 a č. 21974/93 ve věci Laskey, Jaggard a Brown versus Spojené království	15
	Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 11471/85 ve věci Crémieux versus Francie	24

ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

Poznámka redakce:

Naše přílohové sešity Výběr rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu dosud přinášely vždy původní anglické verze jednotlivých rozsudků s českými překlady. Vedle anglického jazyka se ovšem jako oficiální užívá u Evropského soudu i jazyk francouzský – a proto jsme zkusili v tomto „jubilejním“ desátém sešitě u jednoho z otištěných případů nahradit dosud výhradně užívanou angličtinu právě francouzštinou. Jsme zvědaví, jaký ohlas bude tato drobná „inovace“ u našich čtenářů mít – a každý Váš názor rádi uvítáme.

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
26. března 1996
VĚC LEUTSCHER
(Rozsudek ve věci Leutscher versus Nizozemsko)

Evropský soud pro lidská práva, zasedající v souladu s článkem 43 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a příslušnými ustanoveními Jednacího řádu B jako Senát, který tvořili následující soudci: R. Ryssdal, předseda, R. Bernhardt, L. – E. Pettiti, R. Macdonald, S. K. Martens, M. A. Lopes Rocha, P. Jambreka, K. Jungwiert, P. Kúris a dále H. Petzold, tajemník Soudu, a P. J. Mahoney, zástupce tajemníka Soudu, po neveřejné poradě, která se konala ve dnech 24. listopadu 1995 a 22. února 1996, posledně uvedeního data vynesl následující rozsudek:

POSTUP

1. Případ byl Soudu předán Evropskou komisí pro lidská práva (dále jen „Komise“) 8. prosince 1994 v tříměsíční lhůtě stanovené článkem 32 § 1 a článkem 47 Úmluvy. Tomu předcházelo podání stížnosti proti Nizozemskému království (č. 17314/90), předložené Komisi podle článku 25 nizozemským státním příslušníkem panem Jacobem Koos Leutscherem 29. června 1990.

Požadavek Komise vycházel z článků 44 a 48 a prohlášení, jimž Nizozemsko uznalo obligatorní pravomoc tohoto Soudu (článek 46). Předmětem uvedené žádosti bylo vydání rozhodnutí, zda skutkový děj případu zakládá porušení závazků příslušného státu podle článku 6 §§ 1 a 2 Úmluvy.

2. V odpovědi na dotaz učiněný podle ust. 35 § 3 (d) Jednacího řádu B žadatel ustanovil advokáta, který jej bude zastupovat (ust. 31).

3. Do ustaveného Senátu byl z moci úřední jmenován pan S. K. Martens, zvolený soudce nizozemské národnosti (článek 43 Úmluvy), a pan R. Ryssdal, předseda Soudu (ust. 21 § 4 /b/). Dne 27. ledna 1995 vylosoval předseda za přítomnosti tajemníka jména dalších sedmi členů, a to pánů R. Bernhardta, L. – E. Pettitiho, R. Macdonalda, M. A. Lopese Rochy, P. Jambreka, K. Jungwierta a P. Kúrise (článek 43 in fine Úmluvy a ust. 21 § 5).

4. Pan Ryssdal z titulu předsedy Senátu (ust. 21 § 6) prostřednictvím tajemníka Soudu konzultoval se zástupcem nizozemské vlády (dále jen „Vláda“), právním zástupcem žadatele a delegátem Komise postup soudního řízení (ust. 39 § 1 a ust. 40). Na základě toho tajemník Soudu obdržel 14. září 1995 vyjádření Vlády a žadatele. Komise vydala dokumenty o řízení před ní, které si vyžádal tajemník Soudu na základě pokynů předsedy Soudu.

5. V souladu s rozhodnutím předsedy Senátu se veřejné zasedání konalo v Paláci lidských práv ve Strasbourgu 20. listopadu 1995. Soud předtím vykonal přípravné řízení.

K soudu se dostavili:

(a) za Vládu

K. de Vey Mestdagh, Ministerstvo zahraničí, zástupce Vlády; J. L. de Wijkerslooth de Weerdersteijn, landsadvocaat, právní zástupce;

(b) za Komisi

H. G. Schermers, delegát;

(c) za žadatele

B. A. M. van Maarschalkerwaard, právní zástupce.

Soud vyslechl úvodní přednesy pánů Schermerse, van Maarschalkerwaarta a de Wijkerslooth de Weerdersteijna.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

I. Zvláštní okolnosti případu

6. Žadatel je nizozemským občanem, narodil se v roce 1927 a v současné době žije v Alicante ve Španělsku. Až do konce roku 1974 žil v Nizozemsku. Přinejmenším do roku 1976 byl zapojen do řízení řady společností založených podle nizozemských zákonů, na jejichž chodu měl také přímo či nepřímo zájem jako společník.

7. V roce 1977 daňový úřad zahájil vyšetřování ve věci daňových přestupků, z jejichž spáchání byl žadatel podezřelý.

8. Dne 22. ledna 1980 daňový úřad zaslal žadateli dodatečný výměr daně z příjmů (inkomstenbelasting) za rok 1974 a daně z nemovitostí (vermogensbelasting) za rok 1975. Splatné částky byly zvýšeny o 100 %, neboť daňový úřad shledal, že žadatel předložil nesprávné údaje (viz níže uvedený odst. 13).

9. Dne 25. ledna 1980 ředitel Státního daňového úřadu (Directeur van's Rijks Belastingen) předložil státnímu prokurátorovi (officier van justitie) protokol se závěry šetření z 10. ledna 1980 (proces-verbaal) učiněného Úřadem finanční kontroly (Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst) s požadavkem, aby vykonal opatření nutná k soudnímu stíhání žadatele. Dne 25. června 1980 žadatel zaslal státnímu prokurátorovi dopis, kterým dal najevo, že si je vědom výše zmíněného podezření.

Dne 3. září 1982 státní prokurátor zažádal o zahájení předběžného soudního šetření (gerechtelijk vooronderzoek) proti žadateli.

10. Dne 24. května 1984 Oblastní soud v Amsterdamu (arrondissementsrechtbank) jednal o žadateli in absentia. Obžaloba zahrnovala čtyři body týkající se předložení nepravdivého daňového příznání za léta 1974–1976 různými společnostmi, na jejichž vedení se podílel, stejně jako dva body týkající se nepravdivých údajů o jeho příjmech a výdajích, majících za následek stanovení nesprávného výměru jeho daně z příjmů za rok 1974 a daně z nemovitostí za rok 1975. Oblastní soud ho shledal 7. června 1984 vinným ve všech bodech obžaloby a odsoudil ho k jednomu roku vězení a pokutě ve výši 1 000 000 NLG (holandských guldenů).

11. Žadatel se odvolal k Odvolacímu soudu v Amsterdamu (gerechtshof).

Po zasedáních, která proběhla 10. října 1986 a 16. ledna a 13. března 1987, tento soud ve svém rozsudku z 13. března 1987 zrušil rozsudek oblastního soudu a prohlásil žalobu za nepřípustnou. Rozhodl tak z důvodu, že žadatel byl již 25. června 1980 informován o možnosti zavedení trestního řízení proti němu a až do 3. září 1982 (zahájení předběžného soudního šetření) v této záležitosti nebyly učiněny žádné kroky. Obvinění proti němu tudíž nebylo vzneseno v „přiměřené lhůtě“, jak je požadováno článkem 6 Úmluvy a článkem 14 § 3 Mezinárodní úmluvy o občanských a politických právech.

12. Dne 25. června 1987 pan Leutscher předložil odvolacímu soudu požadavek na úhradu nákladů a výdajů způsobených mu v průběhu trestního řízení proti němu. Požadoval inter alia 61 410 NLG za náklady vynaložené na účast právního zástupce a 40 000 NLG za ztrátu času, odvolávaje se na článek 591a § 2 Trestního řádu (Wetboek van Strafvordering; CCP) (viz níže uvedený odst. 17).

13. Dne 6. ledna 1988 daňový senát (belastingkamer) Odvolacího soudu v Amsterdamu zrušil dodatečný daňový výměr žadatelovy daně z příjmů za rok 1974. Dne 13. dubna 1988 zrušil také dodatečný výměr jeho daně z nemovitostí za rok 1975 (viz výše uvedený odst. 8).

14. Dne 16. března 1990, po neveřejném zasedání z 20. července 1988, kterému byli přítomni žadatel a jeho právní zástupce, předsedající soudce revizního senátu (raadkamer) Odvolacího soudu v Amsterdamu vydal rozhodnutí o žadatelově požadavku na úhradu nákladů a výdajů.

Příznal určité částky na pokrytí nákladů svědků a poplatků pro daňové poradce, stejně tak pínou úhradu žadatelových cestovních výdajů. Odmítl ovšem vydat příkaz k vyplacení jakékoli částky na kompenzaci ztráty času, jelikož shledal, že v tomto směru žadateli nebyla způsobena žádná újma. Také zamítl požadavek na úhradu poplatků za právního zástupce. Zdůvodnění tohoto stanoviska obsahovalo následující:

„Z protokolu vyplývá, že žadatel se podílel na vedení řady společností a že tyto společnosti se na základě instrukcí či příkazů žadatele dopustily několika trestných činů daňového charakteru (fiscale delicten), které státu způsobily nezanedbatelnou finanční škodu. Oblastní soud uznal žadatele vinným inter alia z těchto trestných činů...

Ani protokol o trestním řízení, ani protokol vztahující se k současnému požadavku nezavdávají příčinu k pochybám, zda toto odsouzení bylo správné.

Za této situace odvolací soud, po zvážení všech okolností, nenachází podle práva slušnosti a spravedlnosti žádné důvody k tomu, aby žadateli byla přiznána úhrada jeho soudních výdajů.“

II. Příslušné domácí právo

15. Následně jsou uvedena příslušná ustanovení trestního řádu (dále jen „TR“), jak byla interpretována v době projednávaných událostí.

16. Článek 90 TR relevantně zakotvuje:

„1. Úhrada bude uznána v každém případě, pokud a do jaké míry soud, po zvážení všech okolností, nabyde názoru, že podle práva slušnosti a spravedlnosti k tomu existují důvody. ...“

17. Článek 591a TR v této souvislosti stanoví:

„2. Jestliže případ skončí bez stanovení trestu či návrhu zákonného opatření ... dříve podezřelému nebo jeho dědicům může být přiznána od státu náhrada za škody, které skutečně utrpěl ztrátou času následkem předběžného setřetí a projednávání jeho případu před soudem, stejně jako za náklady na právního zástupce. Toto zahrnuje náhradu za náklady na právního zástupce během policejní a vyšetřovací vazby. Úhrada takového výdaje může být dále přiznána, jestliže případ skončí stanovením trestu či návrhem zákonného opatření na základě skutečností, pro niž vyšetřovací vazba není povolena. ...“

4. Článek 90 ... aplikuje se analogicky.“

18. Odvolací řízení proti rozhodnutí nebo rozsudku soudu první instance zahrnuje kompletní znovuprojednání případu. Obhajoba má stejná práva jako u soudu první instance (článek 415 TR).

ŘÍZENÍ PŘED KOMISÍ

19. Pan Leutscher podal svou žádost ke Komisi 29. června 1990.

Na základě článku 6 §§ 1 a 3 (b) a (d) Úmluvy si stěžoval na to, že jak dodatečné daňové výměry, tak trestní řízení proti němu se zakládaly na nesprávných faktech a že mu nebylo umožněno podat důkaz o nespravedlnosti výměrů a trestních postihů. Uvedl, že dodatečné daňové výměry a trestní postihy byly založeny na daňových dokumentech, ke kterým on neměl přístup, což mu vážně zkomplikovalo napadení zmíněných výměrů a trestních postihů. Následkem toho se mu nedostalo spravedlivého slyšení před odvolacím soudem ve věci jeho požadavků na náhradu škod poté, co trestní řízení bylo přerušeno.

Žadatel si také stěžoval, že zmínka o správnosti jeho usvědčení u soudu první instance učiněná předsedou revizního senátu odvolacího soudu v pozdějším rozhodnutí ze dne 16. března 1990 ve věci jeho požadavku na náhradu škod porušila jeho práva daná článkem 6 § 2 Úmluvy, neboť v něm byl vyjádřen názor, že je vinen trestnými činy, z nichž byl obviněn, zatímco trestní řízení neskončilo odsouzením.

Žadatel si konečně na základě článku 6 § 1 Úmluvy stěžoval na to, že kroky, které učinil, aby získal přístup k určitým daňovým dokladům, jež byly údajně podkladem pro dodatečné daňové výměry a jejich zvýšení, nebyly posouzeny v přiměřené lhůtě.

20. Dne 8. ledna 1993 Komise prohlásila žádost za přípustnou, pokud se týkalo žadatelových stížností ve věci řízení zabývajících se náhradou škod za soudní poplatky a ve věci žadatelova práva na presumpci nevinu, a nepřípustnou, pokud se týkalo ostatních bodů.

Ve své zprávě z 12. října 1994 (článek 31) uznala jednomyslně, že nedošlo k porušení článku 6 § 1, a osmi hlasy ku pěti, že nedošlo k porušení článku 6 § 2.

KONEČNÉ NÁVRHY PŘEDLOŽENÉ SOUDU

21. Vláda uzavřela své prohlášení vyjádřením názoru, že nedošlo k porušení článku 6 § 2, že článek 6 §§ 1 a 3 nebyly pro tento případ použitelné, a že, i kdyby Soud shledal článek 6 § 1 použitelným, nedošlo k jeho porušení.

PŘÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

I. Rozsah případu před Soudem

22. Ve svém prohlášení před Soudem žadatel opakoval všechny různé stížnosti, které předložil Komisi, včetně těch, které Komise prohlásila za nepřípustné (viz výše uvedené odst. 19 a 20).

Jelikož však rozsah případu před Soudem je vymezen rozhodnutím Komise o přípustnosti, není v pravomoci Soudu obnovovat otázky prohlášené za nepřípustné (viz rozsudek ve věci *Masson a Van Zon v. Nizozemsko* ze dne 28. září 1995, *Série A č. 327-A*, s. 16, § 40).

II. Údajné porušení článku 6 § 1 Úmluvy

23. V první ze svých stížností prohlášených Komisí za přípustné žadatel uvádí, že se mu nedostalo spravedlivého slyšení před Odvolacím soudem v Amsterdamu v souvislosti s jeho požadavkem na úhradu výdajů na právního zástupce v rozporu s článkem 6 § 1 Úmluvy, který stanoví:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě ... projednána ... soudem ... který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích...“

Komise ani Vláda s tímto tvrzením nesouhlasily.

24. Žadatelův požadavek byl založen na článku 591a § 2 TR (viz výše uvedený odst. 17).

Ve výše zmíněném rozsudku ve věci *Masson a Van Zon* si Soud pozorně všímal formulace tohoto opatření (podle kterého příslušný soud „může“ dříve podezřelému přiznat náhradu škod – *ibid.*), která jasně stanoví, že článek 591a § 2 TR nevyžaduje, aby domácí soudy rozhodly, že stát je povinen platit, i když případ splňuje podmínky v něm uvedené, a proto pro dříve obžalovaného nevytváří žádné „právo“. Míra volnosti rozhodování daná článkem 90 § 1 TR, který činí přiznání náhrady škod závislým na tom, zda příslušný soud nabyde názoru, že pro to existují „důvody podle práva slušnosti a spravedlnosti“ (viz výše uvedený odst. 16), poskytuje další náznak, že nizozemskými zákony není uznáno žádné skutečné „právo“. Za těchto okolností Soud rozhodl, že řízení podle článku 591a § 2 TR nespadlo pod článek 6 § 1 Úmluvy (viz *cit.*, s. 19–20, §§ 51–52).

Soud nevidí důvod k tomu, aby změnil svůj závěr v současném případě. Každopádně v tomto sporném bodě žadatel nepředložil žádné důkazy; stejně tak delegát Komise při svém vystoupení před Soudem jej nevyzval, aby znovu zvážil svůj dřívější judikát. V důsledku toho Soud rozhodl, že článek 6 § 1 není pro projednávané řízení použitelný.

III. Údajné porušení článku 6 § 2 Úmluvy

25. Opíraje se o článek 6 § 2 Úmluvy, žadatel také vznesl námitku proti tvrzení uvedenému v rozhodnutí odvolacího soudu z 16. března 1990, že protokol o trestním řízení ani protokol vztahující se k jeho požadavku na úhradu výdajů za poplatky pro jeho právníka nezavdaly příčinu k pochybám, zda jeho odsouzení soudem první instance bylo správné (viz výše uvedený odst. 14). Toto, tvrdil, zakládalo porušení presumpce nevinu uložené článkem 6 § 2 Úmluvy, podle kterého:

„Každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem.“

Komise ani Vláda se s tímto názorem neshodovaly.

26. Žadatel namítal, že od doby, kdy 13. března 1987 Odvolací soud v Amsterdamu prohlásil obžalobu za nepřipustnou (viz výše uvedený odst. 11), neexistoval konečný rozsudek shledávající ho vinným a presumpece neviny uložená článkem 6 § 2 nepřestala platit. Podle jeho vyjádření následně rozhodnutí odvolacího soudu nepřiznat úhradu jeho soudních nákladů, založené na tom, že jeho odsouzení soudem první instance se jevílo platným, se rovnalo formálnímu uznání viny, aniž by mohl uplatnit své právo obhajoby.

27. Komise, opírajíc se o zavedenou judikaturu Soudu, usoudila, že zamítnutí úhrady žadatelových soudních výdajů samo o sobě neporušilo presumpci neviny.

Dále shledala, že žadatel byl odsouzen soudem první instance a nenásledovalo žádné rozhodnutí, ze kterého by vyplývalo, že toto odsouzení bylo zrušeno. Odvolací soud v Amsterdamu se proto ve svém stanovisku omezil na stanovisko, že i nadále existuje důvodné podezření proti žadateli, aniž by formálně byl shledán vinným.

28. Vláda v podstatě schvalovala argumenty Komise. Dodatkem poznamenala, že napadené zdůvodnění Odvolacího soudu v Amsterdamu bylo odezvou na předem daný argument žadatele, že jeho odsouzení soudem první instance bylo „naprosto chybné“.

29. Soud poznamenává, že obecným důvodem bylo, že článek 6 § 2 neuděluje osobě „obviněné z trestného činu“ právo na úhradu jejích soudních poplatků, když řízení vedené proti ní bylo přerušeno (viz rozsudek ve věci Lutz v. Německo ze dne 25. srpna 1987, Série A č. 123–A, s. 25, § 59).

Soud by se, stejně jako Komise, odvolal na svou zavedenou judikaturu, že samo o sobě zamítnutí přiznání úhrady dříve obviněnému za jeho nezbytné výdaje a náklady kvůli přerušení trestního řízení proti němu se nerovná pokutě nebo opatření, které může být srovnáváno s pokutou (ibid. s. 26, § 63).

Nicméně takové rozhodnutí může vyvolat spornou otázku z hlediska článku 6 § 2, když podpůrná argumentace, která se nemůže distancovat od platných předpisů, se v podstatě rovná určení viny někdejšího obžalovaného, aniž by mu byla vina podle zákona dříve prokázána a zvláště, aniž by měl příležitost uplatnit právo na obhajobu.

30. Ačkoliv rozsudek u soudu první instance byl vyneseno in absentia, žadatel měl výhodu odvolacího řízení, které znamenalo kompletní znovuprojednání a při němž se obžalovaný těšil stejným právům jako u první instance (viz výše uvedené odst. 10, 11 a 18). V tomto smyslu nelze říci, že žadatel byl v postavení, kdy by nemohl uplatnit své právo obhajoby. V tomto případě odvolací řízení skončilo rozsudkem odvolacího soudu z 13. března 1987, který prohlásil žalobu za časově nepřipustnou.

31. Podle článku 591a § 2 TR spolu s článkem 90 TR byl odvolací soud oprávněn nařídit, aby žadatelovy výdaje byly zaplacený z veřejných fondů, pouze tehdy, pokud by shledal, že existují „důvody podle práva slušnosti a spravedlnosti“ pro takovou náhradu. Při uplatnění širokého rozsahu volnosti v rozhodování propůjčeného mu těmito ustanoveními odvolací soud byl – podle Úmluvy i podle zákonů Nizozemska – oprávněn brát v úvahu podezření, které na žadateli dále spočívalo jako výsledek faktu, že jeho odsouzení bylo zrušeno na odvolání jen proto, že žaloba byla shledána nepřipustnou v době, kdy byl případ předložen soudu. Že tomu tak bylo, ujasnil vyjádřením, že „ani protokol o trestním řízení, ani protokol vztahující se k současnému požadavku nezavdává příčinu k pochybám, zda toto odsouzení bylo správné“ (viz výše uvedený odst. 14).

Odvolací soud při užití článku 591a § 2 nebyl vyzván k přehodnocení žadatelovy viny nebo vyjádření názoru, zda jeho odsouzení bude na odvolání potvrzeno. Ani jeho rozhodnutí z 16. března 1990, bráno v kontextu s tímto ustanovením, jak také musí být, nemůže být vykládáno jako učiněné za tímto účelem.

32. Ve skutečnostech tohoto případu tudíž nemohlo být shledáno porušení článku 6 § 2.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. rozhoduje, že článek 6 § 1 Úmluvy není v tomto případě aplikovatelný;

2. rozhoduje, že nedošlo k porušení článku 6 § 2 Úmluvy.

Vyhotoveno v jazyce anglickém a francouzském a vyhlášeno při veřejném jednání v Paláci lidských práv
va Strasbourgu dne 26. března 1966.

Herbert PETZOLD
tajemník

Rolv RYSSDAL
předseda

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
18. února 1997
VĚC NIDERÖST–HUBER
(Rozsudek ve věci Nideröst–Huber versus Švýcarsko)

Evropský soud pro lidská práva, zasedající v souladu s článkem 43 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a příslušnými ustanoveními Jednacího řádu B jako Senát, kteří tvořili následující soudci: R. Bernhardt, předseda, Thór Vilhjálmsson, R. Macdonald, C. Russo, J. De Meyer, N. Valticos, R. Pekkanen, L. Wildhaber, K. Jungwiert a dále H. Petzold, tajemník Soudu, a P. J. Mahoney, zástupce tajemníka Soudu, po neveřejné poradě, která se konala ve dnech 28. září 1996 a 27. ledna 1997, posledně uvedeného data vynesl následující rozsudek:

POSTUP

1. Případ byl Soudu předán Evropskou komisí pro lidská práva (dále jen „Komise“) 8. prosince 1995 a švýcarskou vládou (dále jen „Vláda“) 20. února 1996 v tříměsíční lhůtě stanovené článkem 32 § 1 a článkem 47 Úmluvy. Tomu předcházelo podání stížnosti (č. 18990/91) proti Švýcarské konfederaci, předložené Komisi podle článku 25 švýcarským občanem panem Arminem Nideröst–Huberem 17. října 1991.

Požadavek Komise vycházel z článků 44 a 48 a prohlášení, jímž Švýcarsko uznalo obligatorní pravomoc tohoto Soudu (článek 46); stížnost Vlády se opírala o články 45, 47 a 48. Předmětem požadavku a stížnosti bylo vydání rozhodnutí, zda skutkový děj případu zakládá porušení závazků příslušného státu podle článku 6 § 1 Úmluvy.

2. V odpovědi na dotaz učiněný podle ust. 35 § 3 (d) Jednacího řádu B žadatel uvedl, že si přeje zúčastnit se soudního řízení, a ustanovil advokáta, který jej bude zastupovat (ust. 31).

3. Do ustaveného Senátu byl z moci úřední jmenován L. Wildhaber, zvolený soudce švýcarské národnosti (článek 43 Úmluvy), a pan R. Bernhardt, místopředseda Soudu (ust. 21 § 4 /b/). Dne 21. února 1996 vylosoval předseda Soudu pan R. Ryssdal za přítomnosti tajemníka Soudu jména dalších sedmi členů, a to pánů Thór Vilhjálmssona, R. Macdonalda, C. Russoa, J. De Meyera, N. Valticose, R. Pekkanena a K. Jungwierta (článek 43 in fine Úmluvy a ust. 21 § 5).

4. Pan Bernhardt z titulu předsedy Senátu (ust. 21 § 6) prostřednictvím tajemníka konzultoval se zástupcem Vlády, právním zástupcem žadatele a delegátem Komise postup soudního řízení (ust. 39 § 1 a ust. 40). V souladu s následně vydaným nařízením obdržel tajemník 26. července 1996 vyjádření Vlády a 29. července 1996 vyjádření žadatele. Dne 7. srpna Komise vydala příslušné dokumenty, které si od ní na základě pokynů předsedy Senátu vyžádal tajemník Soudu.

5. V souladu s rozhodnutím předsedy se veřejné zasedání konalo 24. září 1996 v Paláci lidských práv ve Strasbourgu. Soud předtím vykonal přípravné řízení.

K Soudu se dostavili:

(a) za Vládu

P. Boillat, ředitel oddělení evropského práva a mezinárodních vztahů, Spolkové ministerstvo spravedlnosti, zástupce Vlády; A. von Kessel, oddělení evropského práva a mezinárodních vztahů, Spolkové ministerstvo spravedlnosti, J. – M. Piguet, revizní služba pro Spolkový soudní řád, Spolkové ministerstvo spravedlnosti, poradci;

(b) za Komisi

M. Bratza, delegát;

(c) za žadatele

M. Ziegler, advokát (Rechtsanwalt) provozující praxi v Lachenu, právní zástupce; H. Martyová, advokátka (Rechtsanwältin) provozující praxi v Lachenu, poradce.

Soud vyslechl úvodní přednesy pánů Bratzy, Zieglera a Boillata.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

I. Okolnosti případu

6. Pan Armin Nideröst–Huber je švýcarským občanem narozeným v roce 1940, v současné době žije v Rickenbachu (Švýcarsko).

7. Dne 9. prosince 1985 byl bez předběžného upozornění propuštěn z místa předsedy (Verwaltungsratpräsident) a provozního ředitele (Geschäftsführer) rodinné akciové společnosti (Aktiengesellschaft) založené podle švýcarských zákonů, čemuž předcházela změna většinového podílu mezi akcionáři.

8. Dne 29. července 1986 zahájil proti společnosti soudní řízení, požaduje nedoplatky mzdy a odstupné (Abgangsentschädigung). Okresní soud ve Schwyzu (Bezirksgericht) vynesl rozsudek proti němu 22. září 1988.

9. Dne 19. června 1990 Kantonální soud ve Schwyzu (Kantonsgericht) zamítl odvolání (Berufung) žadatele. Schvaluje důvody soudu nižší instance rozhodl, že odmítnutí žadatele bylo oprávněné, protože ve sporu mezi panem Nideröst–Huberem a menšinovými podílčníky zanedbal zájmy společnosti při upřednostnění svých vlastních. Následkem toho mu již noví většिनoví vlastníci nedůvěřovali, že povede společnost poctivě.

10. Žadatel se pak obrátil na Spolkový soud prostřednictvím odvolání (Berufung), které podal u kantonálního soudu 12. října 1990. Kantonální soud 22. října předal odvolání Spolkovému soudu spolu s protokolem případu a jednou stránkou vyjádření (Stellungnahme zur Berufung), která nebyla žadateli sdělena. V těchto vyjádřeních argumentoval, že odvolání by mělo být zamítnuto, a vyvracel některé důvody odvolání, zdůrazňuje inter alia to, že propuštění pana Nideröst–Hubera bylo legitimním následkem jeho svéhlavého a nezákonného chování po několik let ve vedení podniku.

11. Společnost předložila obhajobu (Berufungsantwort) 12. prosince 1990. Pan Nideröst–Huber o ní byl informován.

12. Dne 1. března 1991 Spolkový soud zamítl odvolání a přidržel se toho, že kantonální soud správně rozhodl, že žadatelovo propuštění bez předběžného upozornění bylo oprávněné, neboť zneužíval svého většinového podílu ve společnosti k prosazování svých vlastních zájmů a systematicky přehlížel zájmy menšinových podílčníků, dokonce porušováním závažných právních rozhodnutí; noví většिनoví akcionáři byli proto oprávněni ho okamžitě propustit.

13. Rozsudek byl žadateli předložen 30. dubna 1991. Týž den požádal Spolkový soud, aby mu byla poskytnuta kopie vyjádření kantonálního soudu (viz výše uvedený odst. 10). Tuto obdržel 2. května 1991.

II. Příslušné domácí právo

14. Článek 56 Spolkového soudního řádu z 16. prosince 1943 stanoví:

„Kantonální úřady mají okamžitě informovat žalovaného o důvodech odvolání, i když se toto jeví být opožděným, a během jednoho týdne předat Spolkovému soudu dokumenty, kterými je odvolání podloženo, kopii konečného rozhodnutí a předběžných rozhodnutí, která je předcházela, kompletní protokol a, je-li to

vhodné, vlastní vyjádření. Dále mají informovat Spolkový soud o datu, kdy bylo zpochybněné rozhodnutí vyhlášeno, datu, kdy odvolání bylo podáno nebo odesláno, a datu jeho předložení žalovanému.“

ŘÍZENÍ PŘED KOMISÍ

15. Ve své žádosti ke Komisi ze 17. října 1991 (č. 18990/91) si pan Nideröst–Huber stěžoval, že v rozporu s článkem 6 § 1 Úmluvy neobdržel kopii vyjádření zaslaného Kantonálním soudem ve Schwyzu Spolkovému soudu a byl tudíž připraven o možnost se k němu vyjádřit před vynesením rozsudku Spolkovým soudem.

16. Komise prohlásila žádost za přípustnou 17. ledna 1995. Ve své zprávě z 23. října 1995 (článek 31) vyjádřila názor schválený dvaceti šesti hlasy proti čtyřem, že došlo k porušení článku 6 § 1.

KONEČNÉ NÁVRHY PŘEDLOŽENÉ SOUDU

17. Ve svém prohlášení Vláda požádala Soud, aby „rozhodl, že Švýcarsko neporušilo Evropskou úmluvu o lidských právech, pokud se týče záležitostí, jež daly podnět k žádosti pana Nideröst–Hubera“.

18. Žadatel požádal Soud, aby „rozhodl, že došlo k porušení článku 6 § 1 Úmluvy“.

PRÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

I. Údajné porušení článku 6 § 1 Úmluvy

19. Pan Nideröst–Huber udal porušení článku 6 § 1 Úmluvy, který stanoví:
„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě ... projednána ... soudem ... který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích...“

Předložil k úvaze, že i přes okamžitou žádost mu Spolkový soud nezaslal před vynesením rozsudku vyjádření Kantonálního soudu ve Schwyzu, čímž pro něj učinil naprosto nemožným vyjádření prostudovat a v případě potřeby je v pravý čas okomentovat. Zaslání těchto vyjádření bylo tím potřebnější, že rozšiřovala zpochybněný rozsudek a Spolkový soud zřejmě citoval určité jejich pasáže ve svém rozsudku. Krátce řečeno, došlo k porušení principu rovnosti stran a práva na spravedlivé řízení.

20. Vláda trvala na tom, že zmiňovaná vyjádření neobsahovala nic, co by již nebylo jasně a do detailů řečeno v rozsudku kantonálního soudu z 19. června 1990. Kdyby obsahovala důležité nové argumenty, které by si Spolkový soud přál vzít v úvahu při rozhodování, musel by zorganizovat další výměnu přednesů nebo nařídit ústní jednání, ale neučinil tak.

Jediným účelem možnosti stanovené v článku 56 Spolkového soudního řádu (viz výše uvedený odst. 14) je uspořít čas při řízení u Spolkového soudu tím, že kantonální soudům bude umožněno hájit své rozsudky proti kritice, která proti nim bude vznesena. Za žádných okolností toho kantonální soudy nemohou využít jako příležitosti k možnosti rozšířit svá rozhodnutí.

V projednávaném případě skutečnost, že vyjádření nebyla panu Nideröst–Huberovi zaslána, žádným způsobem neovlivnila závěr, jelikož žalovaná společnost kopie také neobdržela. I kdyby kopie byly zaslány, pak to mohlo být jen za účelem informace, protože obsah vyjádření nevyžadoval ohlas stran, z nichž již každá měla příležitost k případu se vyjádřit, žadatel při předložení odvolání a společnost při předložení obhajoby.

Krátce, při celkovém pohledu na řízení skutečnost, že žadateli nebyla zaslána kopie vyjádření, v žádném případě škodlivě neovlivnila jeho postavení.

21. Komise neshledala žádné porušení principu rovnosti stran. Na druhé straně přijala stanovisko, že opomenutí poslat kopii vyjádření žadateli a skutečnost, že je nemohl v pravý čas okomentovat, porušily jeho právo na spravedlivé projednání ve smyslu článku 6 § 1.

22. Soud se zprv domnívá, že zaprotokolování vyjádření jako v projednávaném případě samo o sobě není neslučitelné s požadavky spravedlivého řízení, i když je to praxe, se kterou se lze u členských států Rady Evropy setkat jen zřídka. V projednávaném případě jen skutečnost, že vyjádření nebyla předložena žadateli, vyvolala problém.

23. Princip rovnosti stran – jeden z prvků širšího pojetí spravedlivého řízení – vyžaduje, aby každé ze stran byla dána dostatečná příležitost přednést svůj případ za podmínek, které jí nestaví do podstatné nevýhody vůči jejímu oponentu (viz rozsudek ve věci Ankerl v. Švýcarsko ze dne 23. října 1996, Reports of Judgments and Decisions 1996).

V projednávaném případě vyjádření Kantonálního soudu nebyla předložena ani jedné ze stran k projednání před Spolkovým soudem, jmenovitě žadateli a obžalované společnosti. Pokud se týká Kantonálního soudu, který je soudem nezávislým, nemůže být brán jako oponent žádné ze stran. Proto nebylo prokázáno porušení rovnosti stran.

24. Pojetí spravedlivého řízení ovšem také zahrnuje princip práva obou stran procesu znát a mít možnost vyjádřit se ke všem předloženým důkazům či zaprotokolovaným vyjádřením (viz rozsudky ve věcech Lobo Machado v. Portugalsko¹ a Vermeulen v. Belgie ze dne 20. února 1996, Reports of Judgments and Decisions 1996).

25. Vláda namítala, že toto pravidlo bylo uplatněno na případy, kde, jako ve výše zmíněných věcech Lobo Machado a Vermeulen nebo ve věci Bulut v. Rakousko (rozsudek ze dne 22. února 1996, Reports of Judgments and Decisions 1996), úřady ze své iniciativy předložily důvody nebo vyjádření se záměrem radit nebo ovlivnit soud. Ale v projednávaném případě Kantonální soud pouze odporoval kritice svého rozsudku učiněné v odvolání. Přitom neuvedl žádný bod, který by již nebyl součástí napadaného rozhodnutí.

26. Soud poznamenává, že ačkoli projednávaná vyjádření zaplnila pouze jednu stránku, obsahovala nicméně zdůvodněný názor na skutkovou podstatu odvolání a jasně vyzývala k jeho zamítnutí. Jak shledal delegát Komise, byla proto očividně určena k ovlivnění rozhodnutí Spolkového soudu.

27. V této souvislosti je vliv, který skutečně měla na rozhodnutí, malého dosahu. V každém případě ale tato vyjádření byla učiněna nezávislým soudem, který měl dokonalou znalost protokolu, protože předtím zvážil skutkovou podstatu případu, a proto je nepravděpodobné, že by jim Spolkový soud nevěnoval žádnou pozornost. Proto bylo tím potřebnější dát žadateli možnost se k nim vyjádřit, jestliže si to přál.

28. Příliš významné není ani to, že případ se týkal občanského procesu, kde národní úřady, jak vláda správně uvedla, mají větší volnost, než ve sféře trestního práva (viz rozsudky ve věcech Dombo Beheer B. V. v. Holandsko ze dne 27. října 1993, Série A č. 274, s. 19, § 32 a Levages Prestations Services v. Francie ze dne 23. října 1996, Reports of Judgments and Decisions 1996). Podle výše zmíněných rozsudků ve věcech Lobo Machado a Vermeulen jsou v tomto bodě požadavky odvozené z práva na spravedlivé projednání v občanských i trestních případech stejné (s. 206, § 31 a s. 234, § 33, v uvedeném pořadí).

29. Tento postoj se nemění ani tehdy, kdy podle názoru zainteresovaných soudů vyjádření nepředkládají žádnou skutečnost nebo důkaz, které by se již neobjevily v napadeném rozhodnutí. Pouze strany, které spor

¹ Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu – přílohový sešit VIII/96, Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 15764/89, str. 2.

vedou, mohou řádně rozhodnout, zda jde o takový případ; je na nich, aby sdělily, zda dokumenty vyžadují či ne pro svůj komentář. Jde zde především o důvěru stran v činnost justice, která je inter alia založená na vědomí, že mají možnost vyjádřit své postoje vůči každému dokumentu v protokolu.

30. Zaprotokolování vyjádření jako oněch v projednávaném případě je bezpochyby zvažováno jako úspora času a urychlení řízení. Soud, jak potvrzuje jeho zavedená judikatura, připisuje velký význam účelu, který ovšem neospravedlňuje nedodržování tak základního principu, jako je právo na spravedlivé řízení. Článek 6 § 1 je vlastně především určen k tomu, aby zaručil zájmy stran a řádný výkon spravedlnosti (viz, mutatis mutandis, rozsudek ve věci Acquaviva v. Francie ze dne 21. listopadu 1995, Série A č. 333–A, s. 17, § 66).

31. V projednávaném případě ohled na právo na spravedlivé řízení dané článkem 6 § 1 Úmluvy vyžadoval, aby pan Nideröst–Huber byl informován, že kantonální soud zaslal svá vyjádření, a aby mu tak byla dána příležitost je okomentovat.

Navíc je to, jak Vláda uvedla při řízení před Soudem, u Spolkového soudu zcela obvyklý postup. V tomto případě však nebyl dodržen.

32. Následkem toho došlo k porušení článku 6 § 1.

II. Aplikace článku 50 Úmluvy

33. Podle článku 50 Úmluvy:

„Jestliže Soud zjistí, že rozhodnutí nebo opatření soudního nebo každého jiného orgánu Vysoké smluvní strany je zcela nebo částečně v rozporu se závazky vyplývajícími z této Úmluvy, a jestliže vnitrostátní právo této strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků takového rozhodnutí nebo opatření, rozhodnutí Soudu přizná v případě potřeby poškozené straně zadostiučinění.“

A. Újma

34. Z hlediska peněžní újmy pan Nideröst–Huber požadoval 8 500 švýcarských franků (CHF) náhradou za škodu (Entschädigung) 5 000 CHF, které mu Spolkový soud nařídil zaplatit žalované společnosti, plus 3 500 CHF úroku. Dále požadoval 3 000 CHF za morální újmu.

35. Vláda Soud žádala o zamítnutí těchto požadavků namítajíc, že Soudu nepřísluší případ znovu projednávat namísto švýcarských úřadů.

36. Delegát Komise odkázal na rozhodnutí Soudu o takové sporné otázce ve výše uvedených věcech Lobo Machado a Vermeulen.

37. Soud poznamenává, že mezi porušením, na které si žadatel stěžuje, a údajnou peněžní újmou není příčinná spojitost; nemůže spekulovat s tím, jaký by byl výsledek případu, kdyby řízení byla slučitelná s požadavky článku 6 § 1.

Pokud jde o morální újmu, Soud se domnívá, že tato je dostatečně odškodněna rozhodnutím o porušení článku 6 § 1.

B. Náklady a výdaje

38. Pan Nideröst–Huber také požadoval 18 500 CHF vzhledem k nákladům a výdajům, které musel zaplatit během řízení před Spolkovým soudem (7 725 CHF) a později před institucemi Úmluvy (10 775 CHF).

39. Delegát Komise odkázal na výše zmíněné rozsudky Vermeulen a Bulut.

40. Soud shledává, že v souladu s jeho zavedenou judikaturou by poškozená strana, aby jí byly přiznány náklady a výdaje, musela tyto vynaložit při úsilí o předcházení nebo nápravu porušení Úmluvy. Totéž by musela konstatovat Komise a později Soud, a tak by získala náhradu. Také se musí ukázat, že náklady byly skutečné, nezbytné a přiměřené (viz rozsudek ve věci *Philis v. Řecko* /č. 1/ ze dne 27. srpna 1991, Série A č. 209, s. 25, § 74).

Soud poznamenává, že náklady vztahující se k řízení před Spolkovým soudem nemohly být vynaloženy, aby se předešlo nebo napravilo porušení ovlivňující řízení před tímto soudem. Následkem toho přijímá návrh Vlády, že by měl zamítnout tuto část požadavku.

Pokud se týká nákladů vynaložených na účast pana Nideröst–Hubera ve Strasbourgu, Soud mu přiznává požadovanou sumu, jmenovitě 10 775 CHF.

C. Úrok z prodlení

90. Podle informací dostupných Soudu je zákonná úroková míra používaná ve Švýcarsku ke dni přijetí tohoto rozsudku 5 % ročně.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. rozhoduje, že došlo k porušení článku 6 § 1 Úmluvy;
2. rozhoduje, že tento rozsudek zakládá dostatečné spravedlivé zadostiučinění, pokud se týká utrpěné morální újmy;
3. rozhoduje
 - a) že příslušný stát je povinen uhradit žadateli do tří měsíců 10 775 švýcarských franků za náklady a výdaje;
 - b) že prostý úrok s roční mírou 5 % ročně bude splatný od vypršení výše uvedené tříměsíční lhůty až do vyrovnání;
4. zamítá zbytek požadavku na zadostiučinění.

Vyhotoveno v jazyce anglickém a francouzském a vyhlášeno při veřejném jednání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 18. února 1997.

Herbert PETZOLD
tajemník

Rudolf BERNHARDT
předseda

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
19. února 1997
VĚC LASKEY, JAGGARD A BROWN
(Rozsudek ve věci Laskey, Jaggard a Brown versus Spojené království)

Evropský soud pro lidská práva, zasedající v souladu s článkem 43 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a příslušnými ustanoveními Jednacího řádu A jako Senát, který tvořili následující soudci: R. Bernhardt, předseda, L. – E. Pettiti, C. Russo, A. Spielmann, sir John Freeland, M. A. Lopes Rocha, L. Wildhaber, P. Kūris, E. Levits a dále H. Petzold, tajemník Soudu, a P. J. Mahoney, zástupce tajemníka Soudu, po neveřejné poradě, která se konala ve dnech 28. října 1996 a 20. ledna 1997, posledně uvedeného data vynesl následující rozsudek:

POSTUP

1. Případ byl Soudu předán Evropskou komisí pro lidská práva (dále jen „Komise“) 11. prosince 1995 v tříměsíční lhůtě stanovené článkem 32 § 1 a článkem 47 Úmluvy. Tomu předcházelo podání stížností proti Spojenému království Velké Británie a Severního Irska (č. 21627/93, č. 21826/93 a č. 21974/93), předložených Komisí podle článku 25 třemi britskými občany, pány Colinem Laskeyem, Rolandem Jaggardem a Anthonym Brownem, 14. prosince 1992.

Požadavek Komise vycházel z článků 44 a 48 a prohlášení, jímž Spojené království uznalo obligatorní pravomoc Soudu (článek 46). Předmětem uvedené žádosti bylo vydání rozhodnutí, zda skutkový děj případu zakládá porušení závazků příslušného státu podle článku 8 Úmluvy.

2. V odpovědi na dotaz učiněný podle ust. 33 § 3 (d) Jednacího řádu A otec pana Laskeye a další dva žadatelé uvedli, že si přejí osobně se zúčastnit soudního řízení, a stanovili advokáty, kteří je budou zastupovat (ust. 30).

3. Do ustaveného Senátu byl z moci úřední jmenován sir John Freeland, zvolený soudce britské národnosti (článek 43 Úmluvy), a pan R. Bernhardt, místopředseda Soudu (ust. 21 § 4 /b/). Dne 8. února 1996 vylosoval předseda Soudu, pan R. Ryssdal, za přítomnosti tajemníka soudu jména dalších sedmi členů, a to pánů L. – E. Pettitiho, C. Russoa, A. Spielmanna, M. A. Lopese Rochy, L. Wildhabera, P. Kūrise a L. Levitse (článek 43 in fine Úmluvy a ust. 21 § 5).

4. Pan Bernhardt z titulu předsedy Senátu (ust. 21 § 6) prostřednictvím tajemníka konzultoval se zástupcem vlády Spojeného království (dále jen „Vláda“), právními zástupci žadatelů a delegátem Komise postup soudního řízení (ust. 37 § 1 a 38). V souladu s následně vydaným nařízením obdržel tajemník 2. června 1996 vyjádření Vlády a 15. června 1996 vyjádření žadatelů.

5. Dne 17. června 1996 předseda Senátu povolil nevládní organizaci pro lidská práva s názvem Rights International se sídlem v New Yorku, aby předložila písemné vyjádření ke specifickým aspektům případu (ust. 37 § 2). Vyjádření bylo dodáno 16. srpna 1996.

6. V souladu s rozhodnutím předsedy se veřejné zasedání konalo 21. října 1996 v Paláci lidských práv ve Strasbourgu. Soud předtím vykonal přípravné řízení.

K Soudu se dostavili:

(a) za Vládu

I. Christie, asistent právního poradce, Ministerstvo zahraničí, zástupce Vlády; D. Pannick, královský rada, právní zástupce; M. Shaw, S. Bramley, B. Moxonová, poradci;

- (b) za Komisi
G. Ress, delegát;
(c) za žadatele

Lord Lester of Herne Hill, královský rada, právní zástupce; A. Worrallová, královský rada, D. Jonas, A. Hamilton, I. Geffen, advokáti; J. Wadham, poradce.

Soud vyslechl úvodní přednesy pana Resse, Lorda Lestera of Herne Hill, paní Worrallové a pana Pannicka.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

I. Okolnosti případu

7. Pánové Laskey, Jaggard a Brown jsou britskými občany, narodili se v letech 1943, 1947 a 1935 v uvedeném pořadí. Pan Laskey zemřel 14. května 1996.

8. V roce 1987 policie v rámci rutinního vyšetřování jiných záležitostí zadržela několik videofilmů natočených během sadomasochistických setkání, kterých se žadatelé zúčastnili spolu se 44 jinými homosexuály. Následkem toho byli žadatelé spolu s několika dalšími muži obžalováni v několika bodech včetně ublížení na zdraví a úmyslného zraňování spojeného se sadomasochistickými aktivitami, které probíhaly po dobu více než deseti let. Jedna z žalob se týkala obviněného, který ještě nedosáhl 21 let - věku svéprávnosti, pokud se týká zmíněných homosexuálních praktik. Ačkoliv případů ublížení na zdraví bylo mnoho, obžaloba se omezila na několik exemplárních obvinění.

Činy sestávaly převážně z týrání v oblasti genitálií (například horkým voskem, pískovým papírem, háčky a jehlami) a rituálního bití buď holými dlaněmi nebo rozličnými pomůckami včetně kopřiv, okovaných pásků a devíticocasých koček. Vyskytly se také případy vypalování jizev a zranění za účelem krváčení a následného zanechání jizvy.

Tyto aktivity byly dohodnuté a konané v soukromí pouze za účelem sexuálního uspokojení. Působení bolesti bylo předmětem určitých pravidel včetně hesla, kterého „oběť“ použila k zastavení „mučení“, a v žádném z případů nedošlo k infekci, trvalému zranění nebo nutnosti vyhledat lékařské ošetření.

9. Aktivity probíhaly na několika místech včetně místností vybavených jako mučírny. Videokamery byly užívány k natočení událostí a pásky byly množeny a rozdávány mezi členy skupiny. Žaloba byla většinou založena na obsahu těchto videokazet. Nevznesla obvinění, že by kazety byly prodávány nebo užívány někým jiným než členy skupiny.

10. Žadatelé byli obviněni z násilných činů poté, co vyšetřující soudce určil, že se nemohou opírat o svození „obětí“ jako o námítku v žalovaném případě.

11. Dne 19. prosince 1990 byli obžalovaní uznáni vinnými a byla jim určena délka trestů. Při vynášení rozsudku se vyšetřující soudce vyjádřil: „...toto nezákonné jednání by bylo posuzováno před soudem stejným způsobem, kdyby obžalovanými byli heterosexuálové či bisexuálové. Homosexualita obžalovaných je jen pozadím, na kterém případ musí být nahlížen.“

Pan Laskey byl odsouzen ke čtyřem rokům a šesti měsícům vězení. To zahrnovalo čtyři roky vězení za napomáhání a navádění při vedení veřejného domu (viz níže uvedený odst. 31) a návazně šest měsíců vězení za držení obscénní fotografie dítěte. Podle článku 47 zákona o přečinech proti osobnosti z roku 1861 (dále jen „Zákon 1861“ – viz níže uvedený odst. 27) byl panu Laskeymu udělen souběžný trest vězení na dobu dvanácti měsíců za mnohá obvinění ze zraňování či napomáhání a navádění ke zraňování způsobujícímu ublížení na těle.

12. Pan Jaggard byl odsouzen ke třem rokům vězení. Dva roky vězení mu byly uděleny za napomáhání a navádění k nezákonným zraněním v rozporu s článkem 20 Zákona 1861 (viz níže uvedený odst. 25) a dalších dvanáct měsíců vězení za zraňování způsobující ublížení na těle, napomáhání a navádění ke stejnému přečinu a za nezákonná zranění.

13. Pan Brown byl odsouzen ke dvěma letům a devíti měsícům vězení. Dvanáct měsíců mu bylo uděleno za napomáhání a navádění ke zraňování způsobujícímu ublížení na těle, devět měsíců za zraňování způsobující ublížení na těle a dalších dvanáct měsíců za další zraňování způsobující ublížení na těle.

14. Žadatelé se proti výroku o vině a trestům odvolali.

15. Dne 19. února 1992 trestní senát odvolacího soudu zamítl odvolání proti rozsudku. Jelikož však soud shledal, že žadatelé si nebyli vědomi nezákonnosti svých aktivit, tresty byly sníženy.

16. Doba trestu pana Laskeye byla zkrácena na 18 měsíců vězení, pokud se týkalo napomáhání a navádění k provozu veřejného domu. Tento trest si měl odpykávat souběžně s tříměsíčním odsouzením za mnohá obvinění ze zraňování a navíc pak šestiměsíční trest za držení obscénní fotografie dítěte, celkem dva roky vězení.

17. Doba trestu pánů Jaggarda a Browna byla zkrácena na šest měsíců a tři měsíce v uvedeném pořadí.

18. Žadatelé se obrátili na Sněmovnu lordů, aby prověřila následující hledisko zákona obecné důležitosti: „Jestliže osoba A zraní nebo ublíží osobě B v průběhu sadomasochistických setkání a způsobí jí ublížení na těle, musí obžaloba dokázat nedostatečný souhlas ze strany osoby B předtím, než bude prokazovat vinu osoby A podle článku 20 nebo článku 47 Zákona 1861?“

19. Odvolání, známé jako případ R. v. Brown (All England Law Reports 1993, díl 2, str. 75), bylo 11. března 1993 zamítnuto většinou Sněmovny lordů, když dva z pěti lordů-právníků byli jiného názoru.

20. Lord Templeman, patřící k většině, rozhodl po prostudování precedenčního práva, že:

„...orgány zabývající se úmyslným ublížením na těle nestanoví, že souhlas je obhajobou proti obvinění podle Zákona 1861. Stanoví, že souhlas je obhajobou při ublížení na těle během zákonných činností. Otázkou je, zda by taková obhajoba měla platit pro způsobení ublížení na těle během sadomasochistických aktivit...“

Právní zástupce odvolatelů namítal, že souhlas by měl znamenat obhajobu činu ... protože bylo řečeno, že každá osoba má právo se svým tělem nakládat dle vlastního uvážení. Nedomnívám se, že toto heslo je dostatečným podkladem pro rozhodování v tomto případě. Je to zločin, když jedinec poškozuje své tělo a mysl tím, že užívá drogy. Ačkoliv zákon je často porušován, trestní zákon se snaží potlačovat chování, které je považováno za nebezpečné a škodlivé pro jednotlivce a jehož povolení a šíření by bylo škodlivé pro společnost jako celek. Žadatelé v tomto případě každopádně nepoškozovali svá vlastní těla. Působili zranění dobrovolným obětem...

V zásadě existuje rozdíl mezi násilím náhodným a násilím, které je provozováno ze záliby v krutosti. Násilí sadomasochistických praktik v sobě obsahuje zálibu v krutosti u sadistů a degradaci obětí. Takové násilí je škodlivé pro zúčastněné a je nepředvídatelně nebezpečné. Nejsem ochoten vymýšlet, jak obhájit souhlas se sadomasochistickými praktikami, které pěstují a oslavují krutost...

Společnost je oprávněna a zavázána bránit se kultu násilí. Rozkoš plynoucí z působení bolesti je zlá. Krutost je necivilizovaná.“

21. Lord Jauncey of Tullichettle shledal, že:

„Z mého pohledu by měl být činěn patřičný rozdíl mezi násilím podle obecných zákonů a přečinem násilí způsobujícího ublížení na těle stanoveným článkem 47 Zákona 1861 se závěrem, že svolení oběti není omluvou pro nikoho obviněného z takového přestupku ... pokud okolnosti nepatří mezi dobře známé výjimky jako organizované sportovní soutěže nebo hry, rodičovské tresty nebo přiměřený lékařský zákrok... způsobení skutečného či vážnějšího ublížení na těle je nezákonné a svolení oběti není omluvou...“

Nehledě na postoje, které jsem zaujal, myslím, že je správné říci něco o výkladu, že svolení k činnosti žadatelů by z hlediska veřejného zájmu nebylo škodlivé...

Značný důraz byl žadateli kladen na to, že jejich aktivity probíhaly spořádaně a v soukromí, a na skutečnost, že při nich nebyla způsobena žádná zranění, která by vyžadovala lékařské ošetření. Bylo řečeno, že ze strany žadatelů nešlo o konvertování ke kultu. Toto poslední prohlášení se neshoduje s následující pasáží v rozsudku Lorda Hlavního Soudece:

»Laskey a Cadman vybírali nové spoluúčastníky: společně organizovali činnost v domě, kde tyto aktivity většinou probíhaly a kde byla uschována většina náčiní, které používali.

Cadman byl spíše voyeur než sadomasochista, ale on i Laskey se díky své činnosti na území Horwiche podíleli na mravním zkažení mladého K., který se dnes, jak se zdá, vrátil k normálním heterosexuálním vztahům.«

Ovšem při zvažování veřejného zájmu by bylo nesprávné vidět jen aktivity žadatelů samotných a neuvědomit si, že oni a jejich kolegové nejsou jedinými provozovateli homosexuálního sadomasochismu v Anglii a Walesu. Tato sněmovna proto musí zvážit možnost, že tyto aktivity jsou provozovány dalšími a dalšími, kteří nejsou pod kontrolou a hnáni k odpovědnosti jako žadatelé. Aniž bychom zabíhali do podrobností všech kuriozních aktivit, na kterých se žadatelé podíleli, fakt, že nedošlo k vážnému zranění, se jeví spíše jako velké štěstí než správný odhad. Rány mohou hnísat, nejsou-li správně ošetřeny, při krvácení osoby HIV pozitivní či nakažené AIDS může být nakažen někdo další a vykonavatel se může nechat unést sexuálním vzrušením, alkoholem či drogami a lehce způsobit bolest či zranění překračující hranici, se kterou oběť souhlasila. Vaše Lordstva nemají informace o tom, zda se podobné situace objevily v souvislosti s jinými provozovateli sadomasochismu. Byla to nepochybně tato rizika, která zapříčinila, že Lady Mallalieu omezila své návrhy v souvislosti s veřejným zájmem na spíše skutečné než potenciální výsledky těchto aktivit. Z mého pohledu je takové omezení celkem neoprávněné. Když uvažujeme o veřejném zájmu, potenciální ublížení je stejně relevantní jako skutečné. Jak Mathew řekl v případě Coney (Queen's Bench, díl 8, str. 547):

»Každopádně existuje dostatečné oprávnění konstatovat, že žádné svolení nečiní nevinným něco, co je ve skutečnosti nebezpečné.«

Navíc, možnost konvertování ke kultu a mravního kažení mladých mužů je opravdovým nebezpečím i v případě těchto žadatelů a natáčení takových aktivit na video nasvědčuje tomu, že utajení by nemuselo být tak striktní, jak žadatelé Vaším Lordstvům tvrdili.“

22. Lord Mustill a Lord Slynn of Hadley nesouhlasili. První z nich byl názoru, že by případ neměl být posuzován podle paragrafů trestního zákona o násilí, ale spíše podle paragrafů trestního zákona o soukromých sexuálních vztazích. Kládl důraz na argumenty žadatelů, které se týkaly článku 8 Úmluvy, shledávaje, že rozhodnutí evropských orgánů jasně dávala přednost právu žadatelů na vedení soukromého života bez zásahu trestního práva. Po prostudování příslušné judikatury shledal, že Sněmovně lordů příslušelo znovu projednat otázku, zda veřejný zájem vyžadoval potrestání způsobení tohoto stupně ublížení v soukromí se svolením obětí, kde účelem nebyl zisk, ale sexuální uspokojení. Nenašel žádný přesvědčivý argument, pokud se týká zdraví (údajného rizika infekce nebo šíření AIDS), údajného riskování, že se činnost vymkne z rukou, nebo možného morálního kažení mladých lidí, který by mohl požadovat, aby přestupky podle Zákona 1861 byly interpretovány jako aplikovatelné na toto jednání.

23. Lord Slynn of Hadley shledal, že podle zákona dospělí mohli svolit k aktům prováděným v soukromí, které nezpůsobily vážné ublížení na těle. Souhlasil, že je to koneckonců otázka taktiky v oblasti, kde sociální a morální faktory jsou obzvláště důležité a kde se postoje mohou měnit. Je ale na legislativě, aby rozhodla, zda takové jednání má spadat pod trestní právo, a ne na soudech, aby v zájmu „paternalismu“ do existujících porušení zákona vztahujících se k přečinům proti jedinci zaváděly nepatřičné postupy.

24. Řízení byla věnována značná pozornost tisku. Všichni žadatelé ztratili zaměstnání a pan Jaggard se musel podrobit rozsáhlé psychiatrické léčbě.

II. Příslušné národní právo a praxe

A. Přečiny proti osobnosti

1. Zákon o přečinech proti osobnosti z roku 1861

25. Článek 20 Zákona 1861 stanoví:

„Kdokoliv nezákonně a zlovolně zraní nebo způsobí jakékoli bolestné ublížení na těle druhé osobě, ať už se zbraní nebo beze zbraně či jiného nástroje, ...bude podroben ... uvěznění ... na dobu maximálně pěti let.“

26. V souladu s judikaturou, aby šlo o zranění podle tohoto článku, musí být roztržena celá vrstva kůže, ne pouze vnější povrch nebo pokožka.

27. Podle článku 47 Zákona 1861:

„Kdokoliv je odsouzen za obvinění ze zranění způsobujícího skutečné ublížení na těle, bude podroben ... uvěznění na dobu maximálně pěti let.“

Skutečné ublížení na těle je definováno jako „rána či zranění posuzované jako zásah do zdraví či duševního klidu“ (J. Liksey, v případě R. v. Miller, Queen's Bench 1954, díl 2, str. 292).

2. Judikatura předcházející případu R. v. Brown

28. V případě R. v. Donovan (King's Bench 1934, díl 2, str. 498) obviněný bil holí dívku za účelem sexuálního uspokojení s jejím souhlasem. J. Swift rozhodl:

„Je nezákonným aktem bít druhou osobu takovým způsobem, že způsobení skutečného ublížení na těle je pravděpodobným následkem, a když je takové jednání prokázáno, svolení je bezvýznamné.“

29. Ve Sbírce doporučení generálního prokurátora 6/1980 (Queen's Bench 1980, str. 715) v případě, kdy se dva muži hádali a rozhodli se prát, Lord Lane CJ u odvolacího soudu rozhodl:

„Není veřejným zájmem, aby si lidé pokoušeli způsobit nebo působili jeden druhému skutečné ublížení na zdraví bez důvodu. Drobné rvačky jsou jinou záležitostí. A tak, podle našeho úsudku, je bezvýznamné, zda se akt odehrává v soukromí nebo na veřejnosti; jestliže jde o záměr či způsobení ublížení na těle, jde o násilné napadení. To znamená, že většina rvaček bude posuzována jako nezákonná neohledně na souhlas účastníků. Nic z toho, co jsme řekli, nezavdává příčinu k pochybám o akceptované legalitě přijatelně provozovaných her a sportů, zákonného trestání či nápravy, přiměřeného lékařského zákroku, nebezpečných exhibic atd. Tyto zřejmě výjimky mohou být ospravedlněny jako obsahující výkon zákonného práva v případě trestání či nápravy, nebo jako potřebné z hlediska veřejného zájmu v případech ostatních.“

3. Judikatura následující případ R. v. Brown

30. V případě R. v. Wilson (Weekly Law Reports 1996, díl 3, str. 125), kdy muž byl obviněn z násilí způsobujícího skutečné ublížení na těle za to, že horkým nožem vypálil své iniciály na hýždích své manželky s jejím svolením, trestní senát odvolacího soudu odvolání vyhověl. Při vynášení soudního rozsudku Lord Russell prohlásil:

„...mezi tímto případem a případy Donovan nebo Brown nemůže být činěno žádné faktické srovnání: paní Wilsonová nejen svolila k tomu, co žadatel učinil, ale sama toto vyprovokovala. Ze strany žadatele nešlo o agresivní záměr...“

Nedomníváme se, že jsme oprávněni prohlásit, že metoda užitá žadatelem a jeho ženou byla bolestivější než tetování...“

Ústní dohodou uzavřené jednání mezi manželi v soukromí jejich domova není podle našeho soudu záležitostí příslušející trestnímu vyšetřování, nemluvě o trestním stíhání.“

B. Přečiny proti veřejným mravům

31. Vedení „veřejného domu“ je obecným přestupkem proti zákonu. „Veřejný dům“ je definován jako: „takový, který nedbá morálních omezení a kterého vedení je tudíž porušením zákona a pořádku. Musí zde být prvek »otevřeného domu«, ale není potřeba, aby byl přístupný široké veřejnosti... Tam, kde jsou provozována neslušná představení či exhibice naplňující předpoklady veřejného domu, musí být dokázáno, že tam předváděné věci jsou takové povahy, že jejich provozování nebo předvádění na veřejném místě (a) má za výsledek pobouření veřejných mravů nebo (b) vede k mravní zkaženosti nebo (c) jinak směřuje k poškození veřejného zájmu tak, aby zasluhovalo odsouzení a potrestání“ (Archbold's Criminal Pleading, Evidence and Practice 1996, kap. 20, str. 224).

ŘÍZENÍ PŘED KOMISÍ

32. Pánové Laskey, Jaggard a Brown podali žádost ke Komisi 14. prosince 1992. Opírali se o články 7 a 8 Úmluvy, stěžující si, že jejich odsouzení byla výsledkem nepředvídatelné aplikace ustanovení trestního zákona, která představovala nezákonné a neospravedlivitelné porušení jejich práva na ochranu soukromého života.

33. Dne 18. ledna 1995 Komise prohlásila žádosti (č. 21627/93, č. 21826/93 a č. 21974/93) za přípustné, pokud se týká stížnosti podle článku 8 Úmluvy. Ve své zprávě z 26. října 1995 (článek 31) vyjádřila jedenácti hlasy ke třem názor, že nedošlo k porušení tohoto ustanovení.

KONEČNÉ NÁVRHY PŘEDLOŽENÉ SOUDU

34. Při jednání Vláda vyzvala Soud, aby se připojil k názoru většiny členů Komise, že v tomto případě nedošlo k porušení ustanovení Úmluvy.

Žadatelé požádali Soud, aby zvážil individuálně postavení každého z nich na základě dosvědčených skutečností a trestů, jež jim byly uděleny, a aby shledal porušení jejich práva na ochranu soukromého života, jak je garantováno článkem 8 Úmluvy, kvůli jejich sexuálnímu zaměření.

PRÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

Údajné porušení článku 8 Úmluvy

35. Žadatelé tvrdili, že jejich žalování a odsouzení za násilí a zraňování během sadomasochistických aktivit mezi dospělými bylo porušením článku 8 Úmluvy, který stanoví:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

Mezi těmi, kteří se dostavili k Soudu, panoval všeobecný názor, že trestní řízení proti žadatelům, které skončilo jejich odsouzením, bylo „zásahem státního orgánu“ do jejich práva na ochranu soukromého života. Bylo současně nesporné, že tento zásah byl „v souladu se zákonem“. Navíc, Komise a žadatelé přijali tvrzení Vlády, že zásah sledoval legitimní cíl „ochrany zdraví a morálky“ ve smyslu druhého odstavce článku 8.

36. Soud podotkl, že ne každá sexuální aktivita provozovaná za zavřenými dveřmi spadá do rámce článku 8. V projednávaném případě byli žadatelé zapojeni do ústně dohodnutých sadomasochistických aktivit za účelem sexuálního uspokojení. Není pochyb o tom, že sexuální orientace a aktivity znamenají intimní stránku soukromého života (viz, mutatis mutandis, rozsudek ve věci Dudgeon v. Spojené království ze dne 22. října 1981,

Série A č. 45, s. 21, § 52). Do projednávaných aktivit bylo ale zapojeno značné množství lidí a tyto aktivity zahrnovaly, inter alia, získávání nových „členů“, zajištění několika speciálně vybavených „pokojů“ a pořizování mnoha videozáznamů, které byly šířeny mezi „členy“ (viz výše uvedené odst. 8 a 9). Je tudíž otázkou, zda za těchto zvláštních okolností případu sexuální aktivity žadatelů spadaly výhradně do jejich „soukromého života“.

Jelikož v tomto bodě nikdo nevznesl námitku, Soud nevidí důvod, aby byl v tomto případě dále projednáván. Za předpokladu, že žalování a odsouzení žadatelů bylo zásahem do jejich soukromého života, vyvstává otázka, zda takový zásah byl „nutný v demokratické společnosti“ v rámci významu druhého odstavce článku 8.

„Nezbytné v demokratické společnosti“

37. Žadatelé prosazovali, že projednávaný zásah nemůže být brán jako „nezbytný v demokratické společnosti“. Tento návrh byl Vládou a většinou členů Komise popírán.

38. Na podporu svého tvrzení žadatelé uváděli, že všichni, kteří se zúčastnili sadomasochistických setkání, byli dospělí a zúčastnili se dobrovolně; že účast při napadaných aktech byla pečlivě vymezena a kontrolována a byla omezena na osoby se stejnými sklony k sadomasochismu; že akty nebyly sledovány širokou veřejností a nehrozilo jakékoli nebezpečí nebo pravděpodobnost, že by se tak někdy stalo; že nedošlo k žádnému vážnému či trvalému zranění, do žádné z ran se nedostala infekce a nikdy nebylo požadováno lékařské ošetření. Navíc, nikdo si nikdy nestěžoval policii, která se o těchto aktivitách dozvěděla náhodou (viz výše uvedený odst. 8).

Vyjádřená možnost vážných zranění nebo morální zkaženosti byla žadatelé přijata jako spekulace. Co se týče vznesených otázek o veřejné morálce, s odkazem na odsouzení pana Laskeye za držení obscenní fotografie dítěte a vedení veřejného domu (viz výše uvedený odst. 11), byly projednány podle příslušných ustanovení o sexuálních přečinech a patřičně potrestány. Tyto otázky ale byly mimo rozsah případu tak, jak byl před Soudem prezentován.

39. Žadatelé uvedli, že jejich případ by měl být nahlížen spíše jako záležitost sexuálního zaměření než násilí. Vzhledem k této úvaze by hranice, za níž souhlas není obhajobou fyzického zranění, měla být posunuta na záměrné či bezohledné způsobení vážných zmrzačujících zranění.

40. Podle Vlády byl stát oprávněn potrestat akty násilí jako ony, za které byli žadatelé odsouzeni a které nemohou být považovány za bezvýznamné či náhodné, bez ohledu na souhlas oběti. V projednávaném případě by některé z těchto aktů mohly být přirovnány k „mučení v oblasti genitálií“ a smluvní stát nemůže být vázán tolerovat akty mučení proto, že jsou provedeny v souvislosti s dobrovolnými sexuálními vztahy. Stát byl navíc oprávněn zakázat takové aktivity pro jejich potenciaální nebezpečnost.

Vláda dále tvrdila, že trestní právo by se mělo snažit zabránit určitým způsobům chování kvůli ochraně veřejného zdraví, ale také pro širší morální důvody. V tomto smyslu akty násilí - jako ty v projednávaném případě - mohou být morálně odsouzeny také za to, že snižují respekt, který by si lidské bytosti měly navzájem prokazovat. Celá otázka úlohy souhlasu je každopádně komplexním problémem trestního práva a smluvní státy by měly mít široké pole působnosti v posuzování všech alternativ státní politiky.

41. Komise poznamenala, že zranění, která byla nebo mohla být způsobena při aktivitách žadatelů, měla závažný charakter a stupeň, a že projednávané chování bylo každopádně extrémní. Státní orgány proto jednaly v rámci svého pole působnosti v zájmu ochránit své občany před skutečným rizikem vážné tělesné újmy či zranění.

42. V souladu se zavedenou judikaturou Soudu z pojmu nezbytnosti vyplývá, že zásah odpovídá naléhavé společenské potřebě a zvláště, že je úměrný sledovanému legitimnímu cíli; při rozhodování, zda zásah je „nezbytný v demokratické společnosti“, bude Soud brát v úvahu, že národním orgánům je ponecháno pole pů-

sobnosti (viz, inter alia, rozsudek ve věci Olsson v. Švédsko /č. 1/ ze dne 24. března 1988, Série A č. 130, s. 31–32, § 67), a jejich rozhodnutí bude Soudem ověřeno z hlediska doržování požadavků Úmluvy.

Rozsah tohoto pole působnosti není ve všech případech stejný, ale upravuje se v souladu s kontextem. Mezi významné faktory patří charakter projednávaného práva daného Úmluvou, jeho význam pro jedince a charakter projednávaných aktivit (viz rozsudek ve věci Buckley v. Spojené království⁹⁾ ze dne 25. září 1996, Reports of Judgements and Decisions 1996).

43. Soud bere v úvahu, že jednou z rolí, které je stát nesporně oprávněn převzít, je snaha užitím trestního práva zabránit aktivitám, které zahrnují způsobení ublížení na těle. A to ať se projednávané aktivity dějí při sexuálním chování či jinak.

44. Rozhodnutí o stupni ublížení, který by měl být zákonem tolerován v situacích, kdy oběť souhlasí, je v první řadě záležitostí příslušného státu, neboť projednávané se vztahuje jednak na veřejné zdraví a obecný výstražný efekt trestního práva, ale také na osobní autonomii jedince.

45. Žadatelé uvedli, že z hlediska okolností tohoto případu projednávané chování bylo součástí soukromých morálních hodnot, do kterých státu nepřísluší zasahovat. V jejich výkladu se záležitost, za níž byli žalováni a odsouzeni, týkala pouze soukromého sexuálního chování.

Soud tento výklad neuspokojil. Z faktů zjištěných národními soudy je zřejmé, že sadomasochistické aktivity žadatelů s sebou přinášely závažný stupeň poškození nebo zranění, která nemohou být charakterizována jako bezvýznamná či náhodná. Toto samo o sobě stačí, aby projednávaný případ byl odlišován od těch aplikací, které Soud vyšetřoval dříve a jež se týkaly dobrovolného sexuálního chování dospělých homosexuálů v soukromí, ale neobsahovaly prvky podobné tomuto případu (viz výše citovaný rozsudek ve věci Dudgeon v. Spojené království, rozsudek ve věci Norris v. Irsko ze dne 26. října 1988, Série A č. 142, a rozsudek ve věci Modinos v. Kypr ze dne 22. dubna 1993, Série A č. 259).

46. Soud nepřijímá ani výklad žadatelů, že proti nim neměla být vznesena žaloba, protože jejich zranění nebyla vážná a nevyžadovala lékařskou péči.

Při rozhodování, zda žalovat či ne, byly státní orgány oprávněny zvážit nejen skutečnou vážnost způsobené újmy, která, jak je uvedeno výše, byla shledána závažnou, ale také, jak prohlásil Lord Jauncey of Tullichettle (viz výše uvedený odst. 21), potenciální újmu, která z projednávaných aktivit plyne. V tomto ohledu je znovu vyřčeno, že aktivity byly Lordem Templemanem shledány „nepředvídatelně nebezpečnými“ (viz výše uvedený odst. 20).

47. Žadatelé dále uvedli, že byli vybráni částečně kvůli zaujatosti orgánů vůči homosexuálům. Odvolávali se na rozsudek v případě Wilson (viz výše uvedený odst. 30), kde podle jejich názoru podobné chování u heterosexuálního páru nebylo bráno jako trestuhodné.

Soud nenachází žádné důkazy na podporu tvrzení žadatelů, ani ve vedení řízení proti nim, ani v rozsudku Sněmovny lordů. V tomto ohledu se odvolává na poznámku vyšetřujícího soudce a cituje větu „toto nezákonné jednání by bylo posuzováno před soudem stejným způsobem, kdyby obžalovanými byli heterosexuálové či bisexuálové“ (viz výše uvedený odst. 11).

Z rozsudku Sněmovny lordů je navíc jasné, že postoje, které většina zaujala, byly založeny na extrémní povaze užívaných praktik a ne na sexuální orientaci žadatelů (viz výše uvedený odst. 21 a 22).

Stejně jako odvolací soud i Soud v žádném případě neshledává, že by se fakta případu Wilson dala jakkoliv srovnávat svou závažností s oněmi současného případu (viz výše uvedený odst. 30).

⁹⁾ Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourg – přílohový sešit IX/97, Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 20348/92, str. 28.

48. V souladu s tím Soud shledává, že důvody, které národní orgány uvedly pro opatření zavedená vůči žadatelům, byly odpovídající a vyhovující článku 8 § 2.

49. Zbývá zjistit, zda tato opatření byla úměrná sledovanému zákonnému cíli či cílům.

Soud poznamenává, že obvinění z ublížení na zdraví byla četná a odkazovala na nezákonné aktivity, které byly provozovány po dobu více než deseti let. Ovšem jen několik z nich bylo vybráno a zahrnuto do žalovaného případu. Dále zaregistroval, že po uznání skutečnosti, že žadatelé nepovažovali své aktivity za trestné, byly na základě odvolání uloženy nižší tresty (viz výše uvedené odst. 15–17). Za těchto okolností a se zřetelem na úroveň organizace zainteresované v přečinech, opatření užitá vůči žadatelům nemohou být považována za neúměrná.

50. Celkově Soud shledává, že národní orgány byly oprávněny považovat žalobu a odsouzení za nezbytné v demokratické společnosti pro ochranu zdraví ve smyslu článku 8 § 2 Úmluvy.

51. Z hlediska tohoto závěru Soud stejně jako Komise nepovažuje za nutné rozhodnout, zda porušení práva žadatelů na ochranu soukromého života by mohlo být ospravedlněno také na základě ochrany morálky. Tento nálezn by však neměl být chápán jako brání v pochybnost výsady státu usilovat z morálních důvodů o zamezení činům, jako jsou ony projednáváné.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

rozhoduje, že nedošlo k porušení článku 8 Úmluvy.

Vyhotoveno v jazyce anglickém a francouzském a vyhlášeno při veřejném jednání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 19. února 1997.

Herbert PETZOLD
tajemník

Rudolf BERNHARDT
předseda

Evropský soud pro lidská práva
25. února 1993
VĚC CRÉMIEUX
(Rozsudek ve věci Crémieux versus Francie)

Evropský soud pro lidská práva, zasedající v souladu s článkem 43 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a příslušnými ustanoveními jednacího řádu jako Senát, který tvořili následující soudci: R. Bernhardt, předseda, Thór Vilhjálmsson, F. Matscher, L. – E. Pettiti, C. Russo, N. Valticos, J. M. Morenilla, M. A. Lopes Rocha, L. Wildhaber a dále M. – A. Eissen, tajemník, a H. Petzold, zástupce tajemníka, po neveřejné poradě, která se konala 24. září 1992 a 27. ledna 1993, posledně uvedeného data vynesl následující rozsudek:

POSTUP

1. Případ byl Soudu předán Evropskou komisí pro lidská práva (dále jen „Komise“) 13. prosince 1991 v tříměsíční lhůtě stanovené článkem 32 § 1 a článkem 47 Úmluvy. Tomu předcházelo podání stížnosti proti Francouzské republice (č. 11471/85), předložené 11. března 1985 Komisi podle článku 25 francouzským státním příslušníkem panem Paulem Crémieux.

Požadavek Komise vycházel z článků 44 a 48 a prohlášení, jímž Francie uznala obligatorní pravomoc tohoto Soudu (článek 46). Předmětem uvedené žádosti bylo vydání rozhodnutí o tom, zda skutkový děj případu zakládá porušení závazků příslušného státu podle článků 8, 6 § 3 a 10 Úmluvy.

2. V odpovědi na dotaz učiněný podle ust. 33 § 3(d) jednacího řádu žadatel vyjádřil přání zúčastnit se osobně jednání a ustanovil svou advokátku (ust. 30).

3. Dne 24. ledna 1992 rozhodl předseda Soudu dle ust. 21 § 6 jednacího řádu a v zájmu řádného průběhu řízení o ustavení jednoho Senátu, jemuž bude svěřeno prošetření tohoto případu a věci Funke a Mialhe v. Francie.

Do ustaveného Senátu byli z moci úřední jmenováni pan L. – E. Pettiti, zvolený soudce francouzské národnosti (článek 43 Úmluvy), a pan R. Ryssdal, předseda Soudu (ust. 21 § 3/b/). Tento v týž den v přítomnosti tajemníka (článek 43 in fine Úmluvy a ust. 21 § 4) vylosoval jména dalších sedmi členů, a to pánů Thóra Vilhjálmssona, F. Matschera, C. Russoa, N. Valticose, J. M. Morenilly, M. A. Lopese Rochy a L. Wildhabera.

4. Pan Ryssdal z titulu předsedy senátu (ust. 21 § 5) konzultoval prostřednictvím tajemníka se zástupcem francouzské vlády (dále jen „Vláda“), delegátem Komise a s advokátkou žadatele postup soudního řízení (ust. 37 § 1 a ust. 38). V souladu s následným rozhodnutím obdržel tajemník 16. června 1992 vyjádření od žadatele a 19. června od Vlády. Dne 17. července 1992 jej tajemník Komise informoval, že delegát Komise přednese vyjádření při jednání.

Dne 24. července byly Komisi předloženy dokumenty týkající se průběhu řízení před touto komisí, jak požadoval tajemník podle pokynu předsedy Senátu.

5. V souladu s rozhodnutím předsedy Senátu se veřejné zasedání konalo 21. září 1992 v Paláci lidských práv ve Strasbourgu. Před tímto jednáním Soud provedl přípravné řízení. Pan R. Bernhardt, místopředseda Soudu, nahradil pana R. Ryssdala, jenž se nemohl zúčastnit dalšího projednávání případu (ust. 21 § 5, druhý odstavec).

K Soudu se dostavili:

(a) za Vládu

B. Gain, ředitel sekce pro lidská práva oddělení pro právní záležitosti Ministerstva zahraničí, zástupce Vlády; M. Picardová, vyšší úředník oddělení pro právní záležitosti Ministerstva zahraničí, J. Carrère, vyšší úřed-

ník oddělení pro trestní záležitosti a pro udělování milostí Ministerstva spravedlnosti, C. Signeriniereová, vedoucí Úřadu právních záležitostí Generálního ředitelství celnic při Ministerstvu pro rozpočet, R. Codevelloová, celní inspektor Generálního ředitelství celnic při Ministerstvu pro rozpočet, G. Rotureau, vrchní celní inspektor regionálního ředitelství celnic ve Strasbourgu, poradci,

(b) za Komisi

S. Trechsel, delegát,

(c) za žadatele

C. Imbachová, právní zástupkyně.

Soud vyslechl úvodní přednesy pánů Gaina za Vládu a Trechsele za Komisi a paní Imbachové za žadatele.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

I. Okolnosti případu

6. Pan Paul Crémieux, francouzský občan narozený v roce 1908, je důchodcem a žije v Marseille u své družky. V předmětné době byl předsedou–generálním ředitelem SAPVIN (Společnost vinařského zásobování) se sídlem v Marseille.

A. Domovní prohlídky a zabavení dokumentů

7. Během vyšetřování společnosti SODEVIM celní úředníci zabavili v říjnu 1976 dokumenty, týkající se obchodních transakcí mezi firmou SAPVIN a zahraničními podniky.

8. Následně provedly celní úřady v období od 27. ledna 1977 do 26. února 1980 osmdesát tři kontrolní akce ve formě výslechů a návštěv v sídle SAPVIN, dále v bydlíšti a rezidenčních místech stěžovatele, stejně tak jako u dalších osob. Během těchto kontrol byly zabaveny další dokumenty.

Všechny předmětné prohlídky byly provedeny v souladu s články 64 a 454 celního zákona (viz níže uvedené odstavce 19 – 20). Tyto prohlídky byly vykonány úředníky Státního ředitelství celní kontroly (dále jen „DNED“) za přítomnosti příslušníka soudní policie, byl o nich pořízen písemný zápis a na jejich základě byl pan Crémieux později vyslýchán.

9. Několik prohlídek tohoto typu se konalo 23. ledna 1979.

Jedna z nich započala v 7 hod. v pařížském bydlíšti žadatele, jenž nebyl přítomen. Syn žadatele přijal celní úředníky, kteří prohlédli kancelář a odvezli 518 dokumentů, z nichž některé dle pana Crémieux neměly nic společného s celním vyšetřováním. Syn parafoval soupis dokumentů. Žadatel přijel v 9 hod. 10 min. a podepsal se svým synem zápis. Popírá, že, jak tvrdí Vláda, měl možnost nahlédnout do předmětných dokumentů.

Další návštěva započala v 8 hod. u družky pana Crémieux, kterou úředníci DNED, jak si stěžuje žadatel, sledovali do koupelny, když si chtěla obléknout župan. Při tom byly zabaveny mnohé osobní doklady.

Domovní prohlídky byly provedeny také u dalších osob, jež udržovaly obchodní vztahy s žadatelem a jeho společností.

10. Dne 24. ledna a poté 17. května 1979 celní úředníci vyslýchali pana Crémieux.

Dne 16. února 1979 otevřeli soukromý trezor, který měl v sídle SAPVIN, a vzali odtud sedmnáct dokumentů.

B. Soudní řízení

1. Trestní řízení zahájené proti žadateli

11. Na základě žaloby Meziregionálního ředitelství celnic Středozeří prokuratura v Marseille zahájila vyšetřování proti panu Crémieux a sedmi dalším osobám a 16. června 1981 předala věc vyšetřujícímu soudci tohoto města.

12. Soudce je 29. listopadu 1982 obvinil z porušení zákona a předpisů upravujících finanční vztahy se zahraničím.

Celní správa schválila provedení smírčího řízení s obžalovanými (viz níže uvedený odst. 23), přičemž žadatel měl zaplatit 1 400 000 francouzských franků (FRF) a firma SAPVIN 20 000 000 FRF, a soudce 16. června 1987 zastavil řízení.

2. Postup ze strany žadatele za účelem zrušení výsledků zjištění a zabavení majetku

a) Před vyšetřujícím soudcem v Marseille

13. Pan Crémieux vyzval vyšetřujícího soudce, a to 8. srpna 1983 a poté 4. a 11. dubna 1984, aby prohlásil za neplatné zápisy o skutečnostech a konfiskacích, jež byly provedeny celními úředníky.

Dne 24. dubna 1984 soudce vydal příkaz, aby byl vyšetřovací spis předán prokurátorovi v Marseille za účelem získání jeho stanoviska.

Celní správa a prokurátor uzavřeli tuto věc s tím, že předmětné zápisy jsou platné a domovní prohlídky byly provedeny po právu.

b) Před senátem Odvolacího soudu Aix-en-Provence

14. Příkazem z 22. června 1984 postoupil tuto věc vyšetřující soudce přímo trestnímu senátu Odvolacího soudu Aix-en-Provence k rozhodnutí o regulérnosti řízení (článek 171 trestního řádu).

15. Tento senát prohlásil 30. července 1984 všechny zápisy za platné.

Níže uvedenými slovy senát zamítl žádost pana Crémieux o prohlášení neplatnosti článků 454 a 64 celního zákona z hlediska zásad potvrzených rozhodnutím Ústavní rady z 29. prosince 1983 (Úřední deník /Journal officiel/ 30. prosince 1983, str. 3871):

„Paul Crémieux se opíral o rozhodnutí Ústavní rady, kterým bylo prohlášeno, že k výslovnému splnění požadavků stanovených zákonem, a to jak pro ochranu a neporušitelnost osobní svobody, tak pro boj proti daňovým únikům, by ustanovení článku 89 zákona o rozpočtu pro rok 1984 měla být doplněna o určující a upřesňující ustanovení, jež by zakázala jakoukoliv protiprávní interpretaci či realizaci, a tudíž by předmětná ustanovení článku 89 neměla být za daného stavu shledána v souladu s Ústavou.

Trestnímu senátu však nepřísluší posuzovat ústavnost článků 454 a 64 celního zákona, a to ať již jakýmkoliv způsobem a z jakéhokoliv důvodu napadení ústavnosti.

Článek 27 trestního řádu totiž stanoví, že soudci (...), kteří zastaví či přeruší výkon práva (...), poruší své povinnosti.“

Trestní senát se nezabýval dotazem, předloženým žadatelem v řízení před vyšetřujícím soudcem ohledně oprávněnosti postupu celníků ve vztahu k článku 8 Úmluvy.

c) Před Kasačním soudem

16. Pan Crémieux podal návrh na zrušení rozsudku. První z jeho tří argumentů se kromě jiného odvolával na Úmluvu:

„K porušení zákona došlo z důvodu odmítání aplikace článků 62 a 66 Ústavy ze 4. října 1958 a článku 8 Úmluvy (...) a z důvodů chybné aplikace článků 64 a 454 celního zákona a článku 539 trestního řádu;

když napadeným rozsudkem byly prohlášeny za platné domovní prohlídky dle článků 64 a 454 celního zákona provedené mezi 27. lednem 1977 a 26. únorem 1980 úředníky celní správy za doprovodu úředníka soudní policie, zvláště pak domovní prohlídka z 23. ledna 1979, vykonaná v soukromém bydlíšti stěžovatele;

a na základě toho, že trestní senát nemůže posuzovat ústavnost článků 454 a 64 celního zákona, a to ať již jakýmkoliv způsobem a v jakémkoliv případě namítnutí této protiústavnosti, a dále že článek 127 trestního řádu deklaruje, že »soudci (...), kteří zastaví či odloží výkon práva, poruší úřední povinnost«:

Vzhledem k tomu, že, zaprvé, článek 66 Ústavy ze 4. října 1958 podřizuje právo státních úředníků na provádění vyšetřování v soukromém bydlíšti pachatele předchozímu soudnímu povolení, tak články 64 a 454 celního zákona, které tuto podmínku do vydání Ústavy ze 4. října 1958 neobsahovaly, byly samosebou Ústavou zrušeny, a to v souladu s článkem 62 této Ústavy, jímž se soudce řídí, aniž by toto ustanovení ukládalo kontrolu ústavnosti zákona. Takže ze strany trestního senátu došlo k porušení shora uvedených ustanovení.

Vzhledem k tomu, že, zadruhé, ustanovení článků 64 a 454 celního zákona jsou nekompatibilní s ustanoveními článku 8 Úmluvy (...), jimiž se řídí přímo soudce příslušného státu a z nichž vyplývá neporušitelnost práva na domovní svobodu. Zde tedy rovněž došlo ze strany trestního senátu k porušení ustanovení Úmluvy,.

Vzhledem k tomu, že, zatřetí, články 64 a 454 celního zákona zůstaly v platnosti po přijetí Ústavy ze 4. října 1958, pak tyto, v souladu s ustanoveními Ústavy, ukládají správním úředníkům v případě přistoupení k domovní prohlídce v soukromém sídle nějaké osoby, že musí požádat a obdržet předchozí povolení od soudního orgánu. Vzhledem k tomu, že se zápis o domovní prohlídce nezmiňuje o splnění této náležitosti, je neplatný. Rovněž z toho důvodu trestní senát porušil shora uvedená ustanovení.“

17. Trestní senát Kasačního soudu zamítl 21. ledna 1985 odvolání a ke shora uvedenému prohlásil:

„Články 454 a 64 celního zákona, jež byly uzákoněny nařízením z 28. prosince 1966, mají legislativní opodstatnění a nebyly derogovány. Do kompetence běžných soudů nenáleží přezkoumávat jejich ústavnost. Kromě toho ustanovení, jež obsahují, odpovídají požadavkům dle článku 8 Úmluvy (...), který umožňuje ve svém odstavci 2 vstup veřejnoprávního orgánu do domu soukromé osoby, pokud takové jednání je, inter alia, „v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti ...“

II. Příslušné celní právo

18. Represivní ustanovení celního práva ve Francii tvoří zvláštní odvětví trestního práva.

A. Zjištění trestných činů

1. Úřední osoby zjišťující trestné činy

19. Co se týče těchto osob, přicházejí v úvahu dvě ustanovení celního zákona:

Článek 453

„Úřední osoby uvedené dále jsou oprávněny zjišťovat porušení právního řádu a právní úpravy týkající se finančních vztahů s cizinou:

1. celní úředníci,
2. ostatní úředníci Ministerstva financí nejméně v hodnosti inspektora,

3. úředníci soudní policie (officiers de police judiciaire).

Zápisy o zajištění, vyhotovené úředníky soudní policie, jsou předávány ministři hospodářství a financí, který postoupí spis prokuratuře, shledá-li to potřebným.“

Článek 454

„Úředníci uvedení v předcházejícím článku jsou oprávněni provádět, a to na všech místech, domovní prohlídky za podmínek stanovených článkem 64 tohoto zákona.“

2. Domovní prohlídky

a) Právní úprava v předmětném čase

20. V době napadených domovních prohlídek (23. ledna 1979) ustanovení článku 64 znělo takto:

„1. Celní úředníci mohou přistoupit k provedení domovních prohlídek v doprovodu městského úředníka či úředníka soudní policie, a to za účelem vyhledání zboží drženého protiprávně v daném celním teritoriu, avšak s výjimkou aglomerací, kde počet obyvatel činí alespoň 2000, a v případě vyhledávání zboží ve všech místech, na něž se vztahuje ustanovení článku 215 uvedeného dále.

2. V žádném případě tyto prohlídky nemohou být prováděny v noci.

3. Celníci mohou vstoupit do míst bez přítomnosti městského úředníka či úředníka soudní policie:

a) za účelem vykonávání prohlídky, sčítání a kontrol v bydlech osob vlastnících oprávnění k chovu dobytka či pastevectví,

b) za účelem vyhledávání zboží, které podléhá nepřetržitému dohledu za podmínek dle článku 332 uvedeného dále a je umístěno v domě či jiné budově, a to i přesto, že se nachází mimo dané celní území.

4. V případě odmítnutí umožnění vstupu jsou celní úředníci oprávněni k násilnému otevření za přítomnosti městského úředníka či úředníka soudní policie.“

b) Pozdější právní úprava

21. Zákony o rozpočtu z 30. prosince 1986 (článek 80 – I a II) a 29. prosince 1989 (článek 108 – III, 1 až 3) změnilly článek 64, jenž od té doby zní takto:

„1. Celní úředníci k tomuto účelu pověřeni generálním ředitelem celnic a celních daní mohou, a to za účelem vyhledání a zjištění celních deliktů dle článků 414 až 429 a 459 tohoto zákona, přistoupit k prohlídkám ve všech místech, včetně soukromých, kde se nachází zboží a dokumenty podléhající zabavení a vztahující se k těmto deliktům, a mohou přistoupit k jejich zabavení. Přitom jsou doprovázeni úředníkem soudní policie (officier de police judiciaire).

2. a) Každá prohlídka, kromě případu očividně spáchaného deliktu (flagrant délit), musí být povolena příkazem předsedy soudu »grande instance« v místě ředitelství předmětné celnice či příkazem soudce jím k tomu pověřeného.

Proti tomuto příkazu je možná pouze zmateční stížnost dle zákona o trestním řízení. Tato stížnost nemá suspenzivní účinek. Lhůta pro stížnost běží od data oznámení, resp. doručení příkazu.

Příkaz obsahuje:

– případné pověření předsedy soudu »grande instance«,

– adresu míst určených k prohlídce,

– jméno a hodnost oprávněného úředníka, jenž požádal a dostal povolení k provedení předmětných úkonů za účelem prohlídky.

Soudce odůvodní své rozhodnutí uvedením skutkových a právních důvodů, jež mu jsou známy a z nichž lze předpokládat spáchání protiprávního jednání, o němž je vyhledáván důkaz.

Pokud během prohlídky oprávnění úředníci zjistí existenci bankovního trezoru, jehož uživatelem je osoba nacházející se na místě prohlídky a v němž by se mohly nacházet výrobky, dokumenty, předměty nebo zboží, vztahující se k jednání uvedenému v paragrafu 1 nahoře, mohou okamžitě přistoupit k prohlídce tohoto trezoru na základě povolení uděleného jakýmkoliv způsobem ze strany soudce, jenž vydal příkaz v této věci.

Zmínka o tomto povolení je uvedena v zápise dle písm. b) tohoto paragrafu 2.

Soudce si musí ověřit konkrétním způsobem, že žádost o povolení, kterou obdržel, je oprávněná. Tato žádost musí obsahovat všechny informace, jež jsou k dispozici a jež opravňují k provedení prohlídky.

Soudce pověří úředníka soudní policie, jenž bude přítomen u předmětných procedur a který jej bude informovat o jejich průběhu.

Prohlídka se provádí pod kontrolou soudce, jenž ji povolil. Pokud se prohlídka koná mimo pravomoc příslušného soudu »grande instance«, soudce provede dožádání o právní pomoc u předsedy kompetentního soudu »grande instance«, kde se uskuteční prohlídka.

Soudce může být přítomen v místě během prohlídky a je oprávněn kdykoliv rozhodnout o pozastavení či ukončení prohlídky.

Příkaz je doručen ústně při prohlídce uživateli místa konání či jeho zástupci, jenž obdrží jeho stejnopis proti potvrzení či potvrzením v písemném protokolu dle písm. b) tohoto paragrafu 2. V případě nepřítomnosti uživatele místa či jeho zástupce je příkaz doručen po prohlídce doporučeným dopisem s potvrzením doručení. Oznámení je doručeno dnem obdržení uvedeném v potvrzení.

V případě nemožnosti doručení příkazu se přistoupí k doručení příkazu za podmínek dle článků 550 a následujících trestního řádu.

Lhůta a postupy pro odvolání jsou uvedeny v dokladech týkajících se oznámení a doručení.

b) Prohlídka nemůže začít před šestou hodinou ráno a po jednadvacáté hodině. Je prováděna v přítomnosti uživatele místa či jeho zástupce. Pokud to není možné, úředník soudní policie povolá dva svědky, vybrané z osob, jež nespádají pod jeho pravomoce či pod pravomoc celní správy.

Pouze celní úředníci uvedení nahoře v paragrafu 1, uživatel prostor či jeho zástupce a úředník soudní policie se mohou seznámit s věcmi a dokumenty před jejich zabavením.

Úředník soudní policie dozírá, aby bylo respektováno profesionální tajemství a rovněž práva na ochranu v souladu s ustanoveními třetího odstavce článku 56 trestního řádu, je možné aplikovat i jeho článek 58.

Zápis, k němuž je připojen soupis zabaveného zboží a dokumentů, je podepsán celními úředníky, úředníkem soudní policie a osobami uvedenými v prvním pododstavci tohoto bodu b). O případném odmítnutí podpisu bude učiněna zmínka v zápise.

Pokud vzniknou na místě problémy se soupisem, zabavené věci a doklady se zapečetí. Uživatel místa nebo jeho zástupce je upozorněn, že může být přítomen při sejmutí pečeti, jež se koná za přítomnosti úředníka soudní policie. Po té je vyhotoven soupis.

Jednu kopii zápisu a soupisu obdrží uživatel místa nebo jeho zástupce.

Jedno vyhotovení zápisu a soupisu je určeno soudci, který vydal příkaz, a to ve lhůtě tří dnů od jeho vyhotovení.

3. Celní úředníci mohou vstoupit do prostor bez asistence úředníka soudní policie:

a) za účelem vykonání prohlídky, soupisu a kontrol v bydlíšti u osob vlastnicích živý inventář či vykonávajících pastevectví,

b) za účelem vyhledávání zboží podléhajícího nepřetržitému dozoru, jež se nachází v domě či v jiné budově mimo celní zónu, a to za podmínek dále uvedeného článku 332.

4. V případě odmítnutí vstupu si mohou celní úředníci vynutit vstup za přítomnosti úředníka soudní policie.

B. Postih protiprávního jednání

22. Článek 458 celního zákona stanoví:

„Postih porušení právního řádu a právních předpisů v oblasti finančních vztahů se zahraničím může být vykonán pouze na základě žaloby ministra hospodářství a financí či jeho zástupce pověřeného za tímto účelem.“

C. Smír

23. Správa celnic může za určitých podmínek přistoupit ke smírčímu řízení s osobami stíhanými pro celní delikty či pro porušení právního řádu a právních předpisů vztahujících se na úpravu finančních vztahů s cizinou (článek 350 celního zákona).

ŘÍZENÍ PŘED KOMISÍ

24. Pan Crémieux 11. března 1985 podal žádost ke Komisi, stěžuje si na provedení prohlídek a zabavení věcí v místě jeho bydliště a dalších pobytů, jež bylo učiněno celními úředníky. Odvolal se při tom na tři ustanovení Úmluvy: článek 8 (ochrana práva na jeho soukromí, jeho obydlí a jeho korespondence), článek 6 § 3 (nedodržení základních procesních pravidel v předmětném řízení) a článek 10 (odepření práva na jeho svobodu projevu).

25. Komise přijala stížnost (číslo 11471/85) 19. ledna 1989. Ve své zprávě z 8. října 1991 (článek 31) vyjádřila názor, že nedošlo k porušení článku 8 (jedenáct hlasů proti sedmi), 6 § 3 (jednomyslně) ani 10 (jednomyslně).

KONEČNÉ NÁVRHY PŘEDLOŽENÉ SOUDU

26. Vláda ve svém rozkladu vyzvala Soud, aby stížnost pana Crémieux zamítl v celém rozsahu.

27. Právní zástupkyně žadatele požádala Soud, aby:

„rozhodl, že v tomto případě došlo k porušení článku 8, 10 a 6 § 3 ... Úmluvy;
stanovil odpovídající zadostiučinění v souladu s článkem 50 a vzhledem k vzniklé podstatné morální újmě, a to v částce 500 000 FRF;
stanovil náklady a výdaje, jež zaplatí žadateli Francouzská republika, v částce 1 000 000 FRF.“

PŘÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

I. Údajné porušení článku 8

28. Podle žadatele došlo v projednávaném případě při domovních prohlídkách a konfiskacích k porušení článku 8, který stanoví:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

A. Předběžná námitka vlády

29. Vláda uvádí, jak se již stalo před Komisí, námitku nepřípustnosti založenou na nevyužití interních opravných prostředků: pan Crémieux se neobrátil se svou stížností na porušení práva ze strany celních úředníků k příslušným soudům a nepožádal o zadostiučinění v této věci.

30. Soud uvádí, stejně tak jako stěžovatel a Komise, že žadatel započal a vedl o své vůli řízení za účelem zrušení zápisů o zjištěních a konfiskacích, které byly vyhotoveny celními úředníky (viz výše uvedené odst. 13–17), aniž opomněl uvést na svou obhajobu článek 8. Není na místě vytýkat mu, že nehájil svá práva soudní cestou, jež by vedla v zásadě ke stejnému výsledku a jež není téměř využívána a byla by s největší pravděpodobností neúspěšná. Z tohoto důvodu musí být tedy předmětná námitka vyloučena.

B. Skutková podstata stížnosti

31. Vláda připouští, že došlo k zásahu do práva žadatele na ochranu jeho soukromí, Komise navíc shledala porušení práva na ochranu domovní svobody.

Stejně jako pan Crémieux, rovněž Soud je toho názoru, že skupina práv zaručených článkem 8 § 1 je předmětem tohoto řízení, kromě práva na ochranu rodinného života. Musí být tudíž určeno, zda sporné zásahy do práv splňovaly podmínky paragrafu 2.

1. „Právní úprava“

32. Dle názoru žadatele předmětné zásahy neměly zákonný důvod. Článek 64 celního zákona v tehdejšímu znění nerespektoval Ústavu z roku 1958, neboť nepodřídil domovní prohlídky a zabavení majetku soudnímu povolení. Ve skutečnosti nebylo možné přezkoumávat jeho ústavnost, neboť vstoupil v platnost dříve než Ústava. I přesto v příbuzné právní oblasti týkající se daňových záležitostí Ústavní rada zrušila článek 89 zákona o rozpočtu pro rok 1984, vztahující se ke zjišťování protiprávního jednání v oblasti daně z příjmů a daně z obrátu. Odůvodnění bylo, kromě jiného, takovéto:

„Pokud je to z hlediska daňového řízení nezbytné, mohou být daňoví úředníci oprávněni provádět vyšetřování v soukromých místech. Takováto vyšetřování mohou být vedena pouze dle článku 66 Ústavy, jež svěřuje soudní moci dohled nad svobodou jednotlivců ze všech hledisek a zvláště z hlediska práva na ochranu domovní svobody. Vyšetřování, vedené ze strany soudní moci, musí být vedeno tak, aby byla zachována její plná odpovědnost a právo kontroly, jež jí náleží.“ (Rozhodnutí č. 83–164 DC z 29. prosince 1983, Úřední deník /Journal officiel/, 30. prosince 1983, str. 3874.)

33. Vláda, jejíž argumenty Komise vzala v úvahu, je toho názoru, že článek 64 celního zákona, doplněný relativně četnou judikaturou, vymezuje velmi přesně právo na domovní prohlídku a je v oblasti celní legislativy a úpravy finančních vztahů s cizinou transpozicí práva na domovní prohlídku uznávaného v trestním řízení dle obecného práva.

Tato úprava má svůj původ v zákoně z 6. srpna 1791 a dále v dekretu–zákoně z 12. července 1934 a v roce 1945 byla rozšířena rovněž na zjišťování protiprávních jednání v oblasti směnárství a potvrzena v různých řízeních. Její ústavnost by neměla být zpochybňována, ostatně ne více než úprava obsažená v článku 454 předmětného zákona: kontrola ústavnosti zákonů je vykonávána jejich schválením v parlamentu a veřejným vyhlášením a spadá pouze do kompetence Ústavní rady a pravomoc ostatních soudů je vyloučena.

Co se týká „kvality“ vnitrostátních právních norem z hlediska Úmluvy, tato by měla vyplývat z právní úpravy a judikatury definující rozsah a způsoby výkonu správní moci v dané oblasti, což by mělo vyloučit riziko svévolného postupu. A tudíž ještě před samotnou reformou v období 1986–1989 (viz výše uvedený odst. 21) směly soudy velmi účinně zajišťovat kontrolu „a posteriori“ vyšetřování vedených celními úředníky. Každopádně článek 8 Úmluvy nevyžadoval předchozí soudní povolení k domovním prohlídkám a ke konfiskacím věcí.

34. Soud se nedomnívá, že je nezbytné rozhodovat předmětnou záležitost z tohoto hlediska, neboť v každém případě sporné zásahy se jeví jako neslučitelné s článkem 8 z jiných důvodů (viz níže uvedené odst. 40 a 41).

2. Oprávněnost

35. Vláda a Komise se domnívají, že předmětné zásahy byly učiněny současně jak v zájmu „hospodářského blahobytu země“, tak v zájmu „předcházení zločinnosti“.

Přestože žadatel je opačného názoru, soud shledává, že předmětné zásahy byly každopádně učiněny z prvního ze shora uvedených zákonných důvodů.

3. „Nezbytnost v demokratické společnosti“

36. Dle názoru pana Crémieux předmětné zásahy neměly být učiněny, neboť nebyly „nezbytné v demokratické společnosti“. Jejich rozsah nebyl určen a byly kromě jiného provedeny za nepřipustných podmínek. Zejména je na nich závažící jejich přílišná četnost, osmdesát tři kontrolní úkony provedené během tří let, přičemž tato záležitost nebyla ani závažná ani složitá a vedla k narovnání. Žádný z odebraných dokladů ostatně neprokázal porušení směnárenských předpisů. Tyto zásahy svědčily o nedostatku soudnosti ze strany celních úředníků, kteří se zmocnili čistě soukromých dokladů a korespondence, stejně tak jako dopisů od advokáta, a následně vydali zpět velkou část zabavených dokumentů, o nichž usoudili, že nejsou užitečné pro vyšetřování.

Z těchto zásahů je patrné pronásledování žadatele, když celní prohlídky (visites domiciliaires) vyústily v celkové domovní prohlídky (perquisitions).

37. Dle názoru Vlády, jejíž stanovisko vzala Komise v úvahu, domovní prohlídky a zabavení věcí jsou jedinými prostředky, které má správní moc k dispozici pro zabránění trestnímu jednání v oblasti finančních vztahů se zahraničím a pro boj proti úniku kapitálu a proti daňovým únikům. V této oblasti téměř neexistovaly žádné důkazy, fyzický důkaz bylo tudíž možné zjistit hlavně z dokumentů, jež mohl defraudant snadno změnit či zničit. Takové osoby ovšem profitovaly ze solidních záruk umocněných velmi přísnou soudní kontrolou: rozhodnutí přijaté vedoucím celního orgánu, hierarchická řada vyšetřovacích úředníků, přítomnost soudního úředníka trestní policie, časový sled prohlídky, respektování profesionálního tajemství advokátů a lékařů, možnost dovolání se odpovědnosti veřejnoprávních orgánů, atd. Krátce řečeno, francouzský systém, dokonce ještě před reformou 1986–1989, zajišťoval vyrovnaný poměr mezi požadavky represe a ochrany práv na ochranu osobnosti.

Co se týče okolností předmětného případu, má Vláda dvě poznámky. Zprvce postup zvolený správním orgánem měl za cíl postihnout protiprávní jednání pana Crémieux. Z toho postupu nebylo možné usoudit, že se nejedná o závažný delikt, a šlo o běžný účinný postup užívaný celníci za účelem vyloučení těžkopádnější procedury, s níž by bylo dosaženo stejných výsledků. Zadruhé četnost domovních prohlídek byla nutná vzhledem k počtu míst, kde mohl pan Crémieux umístit předmětné dokumenty.

38. Ve smyslu konstantní judikatury Soudu mají smluvní státy jistou možnost posoudit nezbytnost zásahu, ale tato odpovídá podmínkám evropské kontroly. Výjimky upravené v paragrafu 2 článku 8 vedou k úzké interpretaci (viz rozsudek ve věci *Klass a další v. Německo* ze dne 6. září 1978, série A č. 28, str. 21, § 42) a jejich nezbytnost v daném případě musí být stanovena přesvědčivým způsobem.

39. Bezesporu v předmětné oblasti, tj. v boji proti úniku kapitálu a proti daňovým únikům, se jednotlivé státy setkávají s vážnými problémy vyplývajícími z rozsahu a složitosti bankovních sítí a finančních koloběhů stejně tak jako z mnohonásobných možností umísťování mezinárodních investic a z možností daných relativní prostupností hranic. Soud tudíž uznává, že státy mohou dospět k názoru, že je nezbytné přistoupit k určitým opatřením, jakými jsou domovní prohlídky a zabavení věcí za účelem získání věcného důkazu o směnárenském deliktu, a postihovat viníky. K tomu je třeba, aby jejich legislativa a výkon práva v dané oblasti

poskytovaly odpovídající záruky dostatečné proti zneužití práva (viz zejména, mutatis mutandis, rozsudek Klass a další cit. shora, série A, čl. 28, str. 23, § 50).

40. Tak se však nestalo v projednávaném případě. V dané době, kdy Soud nevydal žádné stanovisko k legislativní reformám z roku 1986–1989, jejichž záměrem byla lepší ochrana osob (viz výše uvedený odst. 21), správa celnice disponovala značnými pravomocemi. Zvláště pak měla výlučnou pravomoc posoudit vhodnost, počet, dobu a šíři kontrolních operací. Navíc, při absenci požadavku soudního příkazu se omezení a podmínky dané zákonem a podpořené Vládou (viz výše uvedený odst. 37) jeví jako příliš široké a s mnoha mezerami na to, aby zásahy do práv žadatele byly striktně přiměřené sledovanému zákonnému cíli.

41. Závěr: došlo k porušení článku 8.

II. Údajné porušení článku 6 § 3 a článku 10

42. Žadatel se kromě jiného dovolává článků 6 § 3 a 10. Napadený zásah do práv na ochranu a na svobodu vyjadřování se opírá o tytéž skutečnosti, o nichž Soud usoudil, že jsou v rozporu s článkem 8. Za těchto okolností není nutné je posuzovat odděleně.

III. Aplikace článku 50

43. Dle článku 50,

„Jestliže Soud zjistí, že rozhodnutí nebo opatření soudního nebo každého jiného orgánu Vysoké smluvní strany je zcela nebo částečně v rozporu se závazky vyplývajícími z ... Úmluvy, a jestliže vnitrostátní právo této strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků takového rozhodnutí nebo opatření, rozhodnutí Soudu přizná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Újma

44. Pan Crémieux uplatňuje nejprve, že utrpěl morální újmu. Tu vyčísľuje ve výši 500 000 francouzských franků (FRF), avšak ponechává ji na rozhodnutí Soudu dle jeho uvážlivosti a ve světle jeho precedenčního práva.

Vláda a delegát Komise se k této věci nevyjadřují.

45. Soud bere v úvahu, že žadatel utrpěl morální újmu, avšak tento rozsudek mu za to poskytuje dostatečnou kompenzaci.

B. Náklady a výdaje

46. Pan Crémieux také požaduje náhradu nákladů a soudních výloh, které vynaložil před francouzskými soudy a v řízení před orgány Úmluvy. Ohodnotil je paušální částkou 100 000 FRF, vzhledem k trvání sporu a k úmrtí jeho prvního právního zástupce není v jeho možnostech dodat podrobný rozpis výdajů.

Vláda a delegát Komise k tomu nezaujaly stanovisko.

47. Soud na základě kritérií, která v předmětné záležitosti aplikuje, přisuzuje žadateli částku 50 000 FRF.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD

1. zamítá jednomyslně předběžnou námitku Vlády;

2. rozhoduje osmi hlasy proti jednomu, že došlo k porušení článku 8;

3. rozhoduje osmi hlasy proti jednomu, že není nutné posoudit předmětnou záležitost zároveň ve smyslu článku 6 § 3 a článku 10;

4. rozhoduje jednomyslně, pokud jde o morální újmu způsobenou žadateli, že přijatý rozsudek vytváří dostatečně spravedlivé zadostiučinění pro účely článku 50;

5. rozhoduje jednomyslně, že příslušný stát musí zaplatit žadateli do tří měsíců 50 000 (padesát tisíc) francouzských franků na náklady a soudní výlohy;

6. zamítá jednomyslně zbytek žadatelových nároků.

Vyhotoveno v jazyce anglickém a francouzském a vyhlášeno při veřejném jednání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 25. února 1996.

Marc-André EISSEN
tajemník

Rudolf BERNHARDT
předseda

Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu

Vydává Nejvyšší soud ČR v Nakladatelství ORAC, s. r. o., Praha

Předseda redakční rady: JUDr. Pavel Kučera

Nakladatelská redakce: Jaroslav Šprongl, JUDr. Karel Havlíček

Překlad: JUDr. Lenka Legnerová, Kateřina Špronglová

Sazba: Rudolf Svoboda

Tisk: OSTRAVSKÉ TISKÁRNĚ, a. s., Ostrava

NOVINOVÉ VÝPLATNÉ
poštovné úvěrováno
pošta Ostrava 2

NOVINOVÉ VÝPLATNÉ
placeno převodem
pošta OZ Praha 025

Index 47 301

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1997 (XLIX).

Přílohový sešit X, ročník přílohových sešitů – III, z 2, 7, 1997.

Vydává Nejvyšší soud ČR v Nakladatelství ORAC, s. r. o., Praha.

Předseda redakční rady: JUDr. Pavel Kučera.

Adresa redakce: 657 37 Brno, Burešova 20, tel.: 05/41321237.

Ročně vycházejí 4 přílohové sešity.

Rozšiřuje, objednávky předplatného přijímá a informace o prodeji a odběru podává

Nakladatelství ORAC, s. r. o., 106 00 Praha 10, Jabloňová 80.

Administrace Nakladatelství ORAC: tel.: 02/758716, 02/755843, fax: 02/758720.

e-mail: orac@comp.cz, www.comp.cz/orac

Podávání novinových zásilek povoleno: Českou poštou, s. p., Odštěpný závod Přeprava Praha, čj. 722/96, dne 21. 2. 1996.

Podávání novinových zásilek povoleno: Českou poštou, s. p., Odštěpný závod Severní Morava,

čj. 3687/95-P/1 ze dne 28. 12. 1995